

Rozdział VI

Miasto Kobyłka w wolnej Polsce

Oskar Stanisław Czarnik

1. Przełom samorządowy w 1990 roku

Koncepcja odrodzenia demokratycznego samorządu terytorialnego kształtowała się w środowisku ówczesnej opozycji w latach osiemdziesiątych XX w. Sprzyjał tej inicjatywie przełom ustrojowy rozpoczęty w 1989 r. Prace przygotowawcze prowadzono usilnie po przejściu władzy w kraju przez rząd Tadeusza Mazowieckiego, co nastąpiło 23 VIII 1989 r. Nad nową ustawą pracowała grupa wybitnych ekspertów. Już na początku 1990 r. był gotów projekt odpowiedniego aktu prawnego. Po różnych dyskusjach i poprawkach Sejm III Rzeczypospolitej uchwalił 8 marca 1990 r. *Ustawę o samorządzie terytorialnym*¹.

Jaki był ogólny charakter tych zmian? Jakie uprawnienia zagwarantowano przyszłym władzom samorządowym? Warto je przypomnieć w ogólnym zarysie.

Nowa ustawa określała gminę jako wspólnotę samorządową tworzoną przez jej mieszkańców. Gwarantowała osobowość prawną oraz ochronę sądową samodzielności tej wspólnoty. Wyjaśniała zarazem sprawy związane z przyjęciem statutu gminy i określała, jakie jednostki pomocnicze (sołectwa oraz dzielnice miejskie i osiedla) mogą powstać na jej terytorium².

Ustawa precyzowała następnie zakres działalności gminy. Jako jej szczególnie ważne zadania wymieniała utrzymanie ładu przestrzennego, związaną z tym gospodarkę terenami oraz ochronę środowiska. Zobowiązała gminy do utrzymania lokalnych dróg, ulic i mostów. Zadaniem gminy stało się zaopatrzenie jej mieszkańców w wodę oraz energię elektryczną i ciepłą, usuwanie i oczyszczanie ścieków, gromadzenie i utylizacja odpadów, dbałość o zachowanie na całym terenie czystości. Do ważnych zadań gminy zaliczono organizację transportu zbiorowego, utrzymywanie ośrodków zdrowia i pomocy społecznej oraz wspieranie zakładów opiekuńczych. Ważne uprawnienia przyznano władzom gminy w dziedzinie oświaty i upowszechniania kultury. Miały one w przyszłości prowadzić szkoły podstawowe, przedszkola i inne placówki oświatowo-wychowawcze. Powierzono im biblioteki gminne (miejskie i wiejskie), ośrodki upowszechniania kultury, a także gminne obiekty sportowe i rekreacyjne. Zakres uprawnień gminy objął też przedsięwzięcia

¹ *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym*. „Dziennik Ustaw” 1990 nr 16, pozycja 95, s. 198-206.

² Tamże, rozdział I, s. 198.

z zakresu komunalnego budownictwa mieszkaniowego, a także utrzymanie hal handlowych i targowisk, zieleni miejskiej oraz cmentarzy komunalnych. Podporządkowano gminom sprawy porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej³.

Inne postanowienia prawne precyzowały, które zadania wyznaczone samorządom mają charakter obowiązkowy, a jakie władze gminy mogą przejąć na podstawie odpowiedniego porozumienia z instancjami administracji rządowej.

Niektóre powyższe zadania władze lokalne wykonywały w poprzednim ustroju. Były one jednak uzależnione w tych działaniach od instytucji państwowych. Podjęcie różnych spraw zależało od ich zgody, podobnie jak wykonanie miejscowych zamierzeń. Nowa ustawa zapewniała samorządom samodzielność w podejmowaniu i realizacji odpowiednich decyzji. Zgodnie z ogólnym kierunkiem dokonujących się zmian zakładano, że władze państwowe będą wspierały wszelkie ważne przedsięwzięcia samorządów i nie ograniczą bez uzasadnionego powodu ich uprawnień.

Doniosłe postanowienia dotyczyły wyboru władz gminy. Odrębna ustawa wprowadzała zasadę, że każdy mieszkaniec gminy może kandydować do rady po zebraniu odpowiedniej liczby podpisów współmieszkańców. Zgłoszeniem kandydata mógł się zająć niezależny komitet wyborczy. Odrzucono całkowicie różne mechanizmy wstępnej selekcji politycznej kandydatów, funkcjonujące w ustroju komunistycznym. Decydowała odtąd o wyborze wola mieszkańców, wyrażona w powszechnym, demokratycznym i tajnym głosowaniu. Dalsze przepisy wyjaśniały, w jakich okolicznościach można przeprowadzić w gminie referendum, które dotyczyłoby spraw doniosłych dla ogółu mieszkańców. Sprecyzowano zarazem w ustawie uprawnienia rady gminy oraz jej władz wykonawczych – zarządu oraz wójta lub burmistrza. Ustawa określała także zasady funkcjonowania urzędu gminy oraz podstawy prawne, umożliwiające jej władzom ustanowienie odrębnych przepisów lokalnych⁴. Wyjaśniała w dalszych rozdziałach, jakie są źródła dochodów gminy i co może stanowić mienie komunalne, Regulowała zasady gminnej polityki finansowej oraz kompetencje regionalnych izb obrachunkowych, uprawnionych do kontroli działalności gminy, prawidłowości jej dochodów i wydatków⁵. Dalsze przepisy dotyczyły ewentualnego uczestnictwa gmin w różnych ponadlokalnych związkach i porozumieniach komunalnych. Określały sposób wyboru oraz zakres kompetencji wojewódzkich sejmików samorządowych. Ustalały zarazem, w jaki sposób władze państwowe mogą sprawować nadzór nad samorządami oraz zawiesić w uzasadnionych przypadkach ich działalność i wprowadzić zarząd komisaryczny. Idzie tu o wyraźne i rażące naruszenie przepisów obowiązujących w państwie polskim⁶.

Ustawa z 8 marca 1990 r. nie rozstrzygnęła wszystkich spraw związanych z działalnością samorządu terytorialnego. Dopiero w drugiej połowie lat 90 XX w. podjęto w tej dziedzinie dalsze doniosłe decyzje, jak np. przywrócenie powiatów czy nowy podział kraju na województwa. Wspomniana ustawa stanowiła jednak wystarczającą podstawę prawną, by dnia 27 kwietnia 1990 r. przeprowadzić w całej Polsce wybory do rad gminnych – miejskich i wiejskich. Warto podkreślić, że były to pierwsze w pełni demokratyczne wybory w okresie przemiany ustrojowej. Poprzednie, tak ważne wybory parlamentarne 4 czerwca 1989 r., przebiegały zgodnie z porozumieniem zawartym przez przedstawicieli ówczesnej

³ Tamże, rozdział 2, s. 198.

⁴ Tamże, rozdział 3 i 4, s. 199-200.

⁵ Tamże, rozdział 5 i 6, s. 201-203.

⁶ Tamże, rozdział 7, 8 i 10, s. 203-206. Dokładne omówienie powyższej ustawy wymagałoby oczywiście szczegółowego ujęcia jej poszczególnych rozdziałów. Wykracza to jednak poza cele i charakter tego opracowania.

opozycji z władzami PRL. Zakres swobodnego wyboru był w nich ograniczony. Co więcej – dopiero po demokratycznych wyborach samorządowych 27 kwietnia 1990 odbyły się wybory prezydenckie (grudzień 1990) i wolne już od ograniczeń wybory do Sejmu i Senatu (październik 1991). Kwietniowe wybory władz lokalnych stanowiły zatem doniosłą część przemian ustrojowych w Polsce. Współtworzyły podstawę nowego ładu demokratycznego.

W wyniku powyższych wyborów samorządowych znaczną liczbę mandatów uzyskali kandydaci wysunięci przez Komitety Obywatelskie „Solidarności”, utworzone w większości już wiosną 1989 r. przed wyborami parlamentarnymi. Znaczna część społeczeństwa przyjęła wyniki wyborów samorządowych z aprobatą i wiązała wyraźne nadzieje z przełomem, jaki w tej dziedzinie dokonał się w Polsce. Powyższy sukces narażał nowe władze na różne niebezpieczeństwa. Oczekiwania i postulaty socjalne wielu mieszkańców były trudne do spełnienia – zwłaszcza w okresie zapaści ekonomicznej, w jakiej znajdowała się Polska tuż po upadku komunizmu. Możliwości finansowe były ograniczone. Dlatego często w postawie niektórych mieszkańców pojawiało się rozczarowanie, zniechęcenie, a nawet wrogość okazywana nowym działaczom. Co więcej – wciąż funkcjonowały w niektórych środowiskach wieloletnie przyzwyczajenia w postrzeganiu i ocenie samorządów terytorialnych. Traktowano je niekiedy jako agendę centralnych władz państwowych. Obarczano je odpowiedzialnością za różne kontrowersyjne rządowe decyzje polityczne i ekonomiczne, a nawet za niefortunne czy wręcz kompromitujące wypowiedzi i zachowania niektórych posłów do parlamentu. Wynikające stąd nieporozumienia działacze samorządowi odczuwali niejednokrotnie w bezpośrednich kontaktach ze swoimi wyborcami. Trzecie niebezpieczeństwo wynikało niekiedy z braku doświadczenia nowych radnych w działalności samorządowej. Mechanizmy występujące w administracji terytorialnej w okresie PRL utraciły swą aktualność. Przemiany demokratyczne narzucały nowe zasady i wymogi, które trzeba było zrozumieć i racjonalnie stosować. Zdobywanie należytych doświadczeń w tej dziedzinie okazało się procesem długotrwałym, niejednokrotnie skomplikowanym.

2. Nowe władze lokalne w Kobyłce oraz ich pierwsze przedsięwzięcia

Pod koniec 1989 oraz na początku 1990 r. odbywały się na plebanii przy kościele Świętej Trójcy nieformalne spotkania osób, zaproszonych przez ks. proboszcza Kazimierza Konowrockiego. Inicjatorem tych spotkań był również Konrad Rytel. Zabiegał energicznie o powstanie szerokiego grona przyszłych działaczy. Zaproszone osoby reprezentowały różne środowiska zawodowe, a także rozmaite tradycje i dążności polityczne. Uczestnicy dyskutowali – niejednokrotnie burzliwie – o programie przemian w mieście, o kształcie i zamierzeniach jego przyszłych władz lokalnych. W toku tych spotkań powstał w Kobyłce Komitet Obywatelski „Solidarności”. Kierował nim w ciągu kilku miesięcy Jan Czyżmański. Uczestniczyli w tej organizacji m.in. Stanisław Bielewicz, Mirosław Bujalski, Jadwiga Czaplicka, Wojciech Frączak wraz z żoną Danutą, Hanna Górecka, Michał Jakubowski, Mieczysław Jarzębski, Tomasz Matysiak, Grzegorz Nawarycz, Henryk Ołówek, Władysław Pawliszyn, Piotr Reutt, Konrad Rytel, Wincenty Sylwestrzuk, Jan Windloch, Marek Zych, a także sporo innych osób, wśród nich również autor tego tekstu. Członkowie Komitetu z wielkim zaangażowaniem i odpowiedzialnością potraktowali zbliżającą się przemianę samorządową. Wielu z nich uczestniczyło w pierwszych miesiącach 1990

r. w specjalnym kursie, zorganizowanym i prowadzonym w Warszawie przez ekspertów z dziedziny demokracji lokalnej. Celem tego szkolenia było zapoznanie słuchaczy z podstawowymi zasadami ustroju samorządowego. Uwzględniono m. in. strukturę przyszłych władz lokalnych, ich kompetencje prawne i możliwości finansowe, różne wzorce ordynacji wyborczej, obowiązujące w państwach demokratycznych.

Zgodnie z ustawą z 8 marca 1990 r. można było wybrać w Kobyłce – tak jak w każdej gminie liczącej od 10 000 do 15 000 mieszkańców – 22 radnych. Tyle zatem osób uzyskało mandaty do Rady Miejskiej w wyniku wyborów dnia 27 kwietnia 1990 r. Nowi radni byli w większości kandydatami wysuniętymi przez Komitet Obywatelski „Solidarności”. Poparcie mieszkańców uzyskały również osoby spoza tej organizacji. W ciągu czteroletniej działalności sprawy proveniencji politycznej poszczególnych radnych nie odgrywały już pierwszoplanowej roli.

Dnia 27 maja 1990 r. rozpoczęła się oficjalnie kadencja nowej Rady Miejskiej. Jej pierwsza sesja odbyła się 7 czerwca 1990 r. Przewodniczącym rady został autor tego tekstu – Oskar Stanisław Czarnik – a stanowisko wiceprzewodniczącego objął Władysław Pawliszyn.

W toku kolejnego posiedzenia Rady Miejskiej w czerwcu 1990 r. stanowisko burmistrza powierzono zdecydowaną większością głosów radnemu Michałowi Jakubowskiemu. Zastępcą burmistrza została radna Hanna Górecka, a po 2 latach przejął tę funkcję Stanisław Kusak.

Nowe władze miasta od pierwszych dni swej działalności stanęły w obliczu pilnych i odpowiedzialnych zadań. Dotyczyły one przede wszystkim inwestycji niezbędnych dla rozwoju miasta, dla bezpiecznej egzystencji jego mieszkańców⁷.

Jako swe najważniejsze zamierzenie nowy samorząd przyjął budowę przyszłej Szkoły Podstawowej nr 3 przy ulicy Żałuskiego. Była to sprawa nie cierpiąca zwłoki. Szkoła Podstawowa nr 1 była w tym okresie skrajnie przeciążona. Zajęcia odbywały się w niej od dłuższego czasu na trzy zmiany, co stanowiło ogromne obciążenie dla dzieci, ich rodziców oraz dla nauczycieli. Rada Miejska podjęła zatem decyzję, by zawiesić niektóre dotychczasowe inwestycje, jak np. ukończenie nowego budynku dla Urzędu Miasta. Postanowiła przeznaczyć jak najwięcej pieniędzy na budowę szkoły.

Władze samorządowe zorganizowały konkurs na odpowiedni projekt architektoniczny. Wpłynęło 10 prac. Wybrano jedną z nich oraz firmę, która miała zająć się realizacją zamierzenia.

W 1991 r. wykupiono stosunkowo rozległy teren pod budowę obiektu i załatwiono odpowiednie uzgodnienia z różnymi instytucjami. Budowa ruszyła wiosną 1992 r. Ogrodzono teren, wykonano wykopy i fundamenty, wkrótce odbyła się uroczystość poświęcenia i wmurowania kamienia węgielnego.

Realizacja powyższego zamierzenia nie przebiegała łatwo. Niektórzy mieszkańcy wyrażali pogląd, że istnieją inne, bardziej pilne zadania, jak np. wykonanie ogólnomiejskiej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Proponowali przy tym, by niezbędne potrzeby oświatowe zaspokoić wzniesieniem jakiegoś taniego obiektu (np. baraku) przy Szkole Podstawowej nr 1 lub w innym miejscu. Wyrażano też postulat, by przyjąć inny projekt

⁷ Działalność samorządu w latach 1990-1994 omówiono przede wszystkim na podstawie dokumentu: Rada Miejska i Zarząd Miasta w Kobyłce, *Sprawozdanie z działalności w okresie kadencji od 27.05.1990 do 27.05.1994*. Kobyłka, Maj 1994, s. 1-16. Sprawozdanie przygotowali Oskar S. Czarnik jako przewodniczący rady i Michał Jakubowski jako burmistrz miasta na podstawie materiałów dostarczonych przez inne osoby, zwłaszcza przez pracowników Urzędu Miasta.

niż ten wybrany już przez radę. W czerwcu 1992 r. odbyło się w Kobyłce referendum, które miało na celu odwołanie dotychczasowych władz miasta. Zdecydowana większość mieszkańców (znacznie ponad 90%) nie wzięła w nim udziału. Wyraziła tym samym pośrednio poparcie dla istniejącego samorządu i przyjętej przez niego hierarchii inwestycji.

Budowa nowej szkoły postępowała szybko. Doniosłą rolę odegrał w tej sprawie Mieczysław Jarzębski, przewodniczący Komisji Inwestycji Rady Miejskiej, wydatnie wspierający wykonanie kolejnych prac. Wiosną 1994 r., gdy kończyła się pierwsza kadencja nowych władz samorządowych, budynek był już gotów w stanie surowym. W drugiej połowie 1994 i na początku 1995 r., a więc już w okresie drugiej kadencji samorządu, trwały jeszcze prace wykończeniowe. Jesienią 1995 r. nową szkołę poświęcił ówczesny biskup diecezji warszawsko-praskiej, ks. Kazimierz Romaniuk. W ukończonym obiekcie rozpoczęły się codzienne zajęcia.

Drugim nadzwyczaj pilnym zadaniem było przygotowanie cmentarza komunalnego. Dotychczasowy zabytkowy cmentarz parafialny był już niemal całkowicie wykorzystany, brakowało tam miejsc na nowe grobowce i pochówki. Dalsza zwłoka w załatwieniu tak ważnej sprawy przyniosłaby mieszkańcom Kobyłki wręcz katastrofalne skutki. Dlatego nowe władze samorządowe wykupiły odpowiednie tereny na północy miasta, przy ulicy Radzymańskiej. Opracowały plan zagospodarowania nowego cmentarza i uzyskały odpowiednie zezwolenia. Doprowadziły tam oświetlenie. Wkrótce rozpoczęło się wykonanie ogrodzenia, a pod koniec kadencji nowy cmentarz był już przygotowany do pierwszych pochówków.

W tym samym okresie władze samorządowe podjęły inne ważne zadania. Dopomogły mieszkańcom dzielnic Maciołki i Mareta w przeprowadzeniu gazyfikacji. Dzięki temu sieć gazownicza objęła prawie całe terytorium miasta. Podobnie samorząd wsparł finansowo mieszkańców Żródnika w wykonaniu wodociągu osiedlowego (woda w tej dzielnicy była szczególnie mocno zanieczyszczona). Zaslugą Zarządu Miasta było też znaczne przyspieszenie telefonizacji całej miejscowości. Jeszcze na początku lat dziewięćdziesiątych brakowało tu automatycznej centrali telefonicznej. Każda rozmowa z abonentami spoza Kobyłki wymagała kontaktu z miejscową pocztą i zamówienia u dyżurującej pracownicy odpowiedniego połączenia. Jeśli jej zabrakło, mieszkańcy byli całkowicie odcięci od rozmów telefonicznych z innymi miejscowościami.

Samorząd zatwierdził lokalizację nowego budynku Poczty Polskiej w lasku u zbiegu ulicy Orszagha, Modrzewskiego i Piaskowej. W powyższym obiekcie, wzniesionym za pieniądze państwowe, umieszczono automatyczną centralę telefoniczną. Współpraca samorządu z firmami telefonizacyjnymi sprawiła, że wszyscy mieszkańcy uzyskali – za odpowiednią opłatą – dostęp do sieci telefonicznej (w okresie PRL niektórzy obywatele czekali nawet kilkanaście lat na instalację telefonów). Dzięki wykonaniu tych zamierzeń w stosunkowo krótkim czasie przezwyciężono w Kobyłce poważne opóźnienie cywilizacyjne.

Udało się zarazem usunąć jeszcze jedną dolegliwość w życiu miejscowej społeczności. Idzie tu o przykrycie głębokiego rowu przy ulicy Ceglanej, Nadarzyn i Nadarzyńskiej. Od wielu lat płynęły nim ścieki z Wołomina. Stanowiło to zagrożenie bakteriologiczne dla pobliskich mieszkańców, którym przez całą dobę towarzyszył przykry, intensywny zapach. Ten silny odór niejako „witał” każdą osobę, zbliżającą się samochodem do Kobyłki od strony Zielonki i Warszawy. Okoliczni mieszkańcy od wielu lat zwracali się bezskutecznie do poprzednich władz, by uwolniły ich od tej codziennej uciążliwości.

Zamierzona przez samorząd budowa odpowiedniego kolektora budziła zastrzeżenia niektórych osób, w tym również radnych. Władze wojewódzkie wraz z samorządem Wołomina planowały już w tym okresie budowę nowej, dużej oczyszczalni ścieków w miejscowości

Leśniakowizna. Pozwoliłoby to skutecznie zapobiec zanieczyszczaniu wody płynącej wspomnianym rowem przez Kobyłkę. Realizacja tego projektu była jednak jeszcze odległa. Dlatego Rada Miejska podjęła większością głosów decyzję, by jak najszybciej załatwić postulaty mieszkańców, żyjących na co dzień w tak uciążliwych warunkach. Operacja przykrycia śmierdzącego rowu była trudna i kosztowna. Należało puścić tymczasowym, zastępczym korytem strumień płynących wciąż ścieków. Dwa odcinki kolektora wykonano w 1992, a trzeci na przełomie 1993 i 1994 r. Uwolniono zatem wiele rodzin od zagrożenia bakteriologicznego i nieznosnego odoru. Powyższa inwestycja przyniosła później jeszcze jedną korzyść. Przykrycie głębokiego i szerokiego rowu umożliwiło wielu przedsiębiorcom wykorzystanie pobliskiego terenu w celu lokalizacji zakładów usługowych przydatnych obecnie w życiu miasta.

Samorząd przejął też dwie ważne inwestycje, rozpoczęte oraz wykonane w znacznym stopniu przez poprzednie władze. Pierwsza z nich – to budowa nowej Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ulicy Fałata. Ukończono to przedsięwzięcie już w drugiej połowie 1990 r. Bardziej kłopotliwa była budowa nowej siedziby Urzędu Miasta. Samorząd przejął budynek w stanie surowym. Jak już wspomniano, od początku swej działalności traktował wzniesienie nowego budynku dla przyszłej Szkoły Podstawowej nr 3 jako zadanie priorytetowe i dlatego zawiesił – po wykonaniu odpowiednich prac zabezpieczających – wykończenie nowej siedziby dla Urzędu Miasta. W 1993 r., gdy budowa szkoły była już wyraźnie zaawansowana, powrócono do przerwanej inwestycji. Zmieniono przy tym wejścia z obu stron, ukończono prace wewnątrz gmachu. Ostatnia sesja Rady Miejskiej 24 maja 1994 r. odbyła się już w nowej siedzibie Urzędu Miasta.

W ciągu swej czteroletniej działalności samorząd pierwszej kadencji próbował zmierzyć się z zadaniami, które po pewnym czasie okazały się niewykonalne z przyczyn technicznych i finansowych. Idzie tu przede wszystkim o pierwotny zamiar, by założyć w Kobyłce odrębną sieć wodociągową i kanalizacyjną. Przez pewien czas przygotowywano w Kobyłce dwa samodzielne ujęcia wody pitnej. Wykonano w tym celu dwa odwierty próbne przy ulicy Wygonowej, a wstępne badania geologiczne wykazały, że na północy miasta znajdują się w głębi ziemi spore zasoby dobrej wody pitnej. W wyniku dalszej analizy technologicznej i ekonomicznej samorząd doszedł do wniosku, że bardziej korzystne będzie wykorzystanie ujęć wody przygotowywanych już dla Wołomina i połączenie sieci wodociągowych obu miast. Po odpowiednich uzgodnieniach z władzami Wołomina przyjęto tę właśnie koncepcję.

Podobnie przebiegło wstępne rozeznanie w sprawie budowy w Kobyłce odrębnej oczyszczalni ścieków. Powtórna analiza finansowa kosztów zamierzenia wykazała przekonująco, że przerasta ono wielokrotnie możliwości budżetu miasta. Po konsultacji z władzami wojewódzkimi uzgodniono z samorządem Wołomina, że ścieki z Kobyłki będą również odprowadzane do oczyszczalni „Krym”, budowanej w pobliżu Leśniakowizny na terenie gminy Wołomin. Zarząd Miasta Kobyłka przekazał zarazem pewną sumę (4 miliardy złotych przed wymianą pieniędzy) na rzecz wykonania wspólnej oczyszczalni. Wstępnie zaplanowano też w Kobyłce lokalizację w lasku przy ulicy Leśnej dużej przepompowni ścieków. Miała ona tłoczyć je w kierunku Wołomina i Leśniakowizny. Wykonano zarazem niewielki fragment sieci odprowadzającej ścieki z osiedla Wieniawskiego do oczyszczalni na terenie Przemysłowego Instytutu Maszyn Budowlanych. Wydatny był przy tym udział mieszkańców w wykonaniu odpowiednich prac.

Ukończenie pewnych inwestycji wiązało z rozstrzygnięciem trudnych, kontrowersyjnych spraw społecznych. Dotyczyło to mieszkań w nowych blokach przy ulicy Rumuńskiej. Wykonano je na koszt miasta z inicjatywy poprzednich władz lokalnych. Wsparła tę inwestycję dotacja ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, przekazana pod warunkiem przeznaczenia części lokali dla pracowników tego resortu.

Gdy nowy samorząd rozpoczynał swą działalność, mieszkania w bloku nr 1 zostały już rozdane przez działającą poprzednio komisję. Blok nr 2 był na ukończeniu, blok nr 3 pozostawał jeszcze w stanie surowym. W tej sytuacji Rada Miejska wraz z Zarządem miała do rozstrzygnięcia dylemat: czy rozdać mieszkania w pozostałych budynkach według poprzednich zasad, czy też sprzedać je w trybie przetargu.

Próby odpowiedzi na powyższe pytanie budziły gorące spory wśród radnych oraz innych mieszkańców. Część z nich wyrażała opinię, że zgodnie z intencją poprzednich władz należy mieszkania w ukończonym już prawie bloku nr 2 przyznać rodzinom kobyłkowskim żyjącym w trudnych warunkach materialnych, zwłaszcza lokalowych. Zasady etyki chrześcijańskiej oraz ideały „Solidarności” wymagają udzielenia pomocy osobom znajdującym się w ciężkim położeniu. Podkreślano przy tym, że bieda wielu rodzin nie jest przecież zawiniona, a władze komunistyczne swymi różnorodnymi ingerencjami utrudniały rozwój taniego budownictwa mieszkaniowego. Nie można zatem twierdzić, że mieszkanie jest tylko zwykłym towarem przeznaczonym do sprzedaży.

Zwolennicy przeciwstawnej koncepcji wysuwali również rzeczowe argumenty. Kwestionowali pomysł darmowego rozdawnictwa lokali dla grupy wybranych osób. Przypominali, że o mieszkania komunalne zabiega w Kobyłce około trzystu rodzin, natomiast w najbliższym czasie w budynku nr 2 będzie można zaspokoić potrzeby i oczekiwania najwyżej czterdziestu. Czy można zatem wybrać obiektywnie spośród licznej rzeszy oczekujących rodziny, które rzeczywiście najbardziej zasługują na tę pomoc? Większość wnioskodawców i tak zostanie pominięta. Wielu z nich przeżyje ogromne rozgoryczenie i prawdopodobnie będzie podważać zasady, jakimi kierowano się w przyznawaniu lokali. Czy nie lepszym rozwiązaniem będzie przeprowadzenie przetargu na wspomniane mieszkania? Można by wtedy część uzyskanego dochodu przeznaczyć na budowę tanich mieszkań dla najuboższych.

Powyższy spór, dzielący wówczas wielu mieszkańców Kobyłki, stanowił przykład trudnych spraw społecznych, występujących w całym kraju. Ówczesne centralne władze państwowe – zresztą różnej proveniencji politycznej – niewiele uczyniły pod względem prawnym i organizacyjnym, by dopomóc społecznościom lokalnym w rozwiązywaniu tych problemów. Samorząd w Kobyłce wybrał rozstrzygnięcie kompromisowe. Ogłosił przetarg na mieszkania w bloku nr 2, a zarazem ograniczył uczestnictwo w tym przetargu do mieszkańców Kobyłki ubiegających się o mieszkania komunalne. Wykluczył tym samym innych potencjalnych nabywców. Cena wywoławcza lokalu była niewiele wyższa od kosztów jego budowy. Następny blok (nr 3) przekazano do wykończenia wspólnocie mieszkaniowej, utworzonej przez osoby zainteresowane tym rozwiązaniem. Nieco później za pieniądze samorządu wybudowano kilka tanich mieszkań przy ul. Kordeckiego, by w ramach sprzedaży preferencyjnej przekazać je rodzinom znajdującym się w trudnym położeniu.

W tym samym okresie staraniem samorządu wykonano kilka innych przedsięwzięć, ułatwiających codzienne życie mieszkańców. Należało do nich przebiecie ul. Francuskiej do ulicy Norweskiej (Źródnik) czy przejazdu od ulicy Tuwima do 3 Maja (Stefanówka). Wykonano oświetlenie niektórych przejść i ulic pogrążonych dotąd nocą w ciemnościach, np. ulicy Nadarzyn (odcinek prowadzący przez las). Wiele zabiegów administracyjnych,

a także wydatków z kasy miasta wymagała instalacja świateł regulujących ruch na ulicy Nadarzyńskiej przy jej skrzyżowaniu z ulicą Ręczajską i Sienkiewicza, a dalej przy rozwidleniu Nadarzyńskiej i Bohaterów Ossowa (wiedzie tędy droga dzieci z osiedla spółdzielczego i części Sosnowki do Szkoły Podstawowej nr 2). Prócz różnych inwestycji zasługują też na uwagę prace legislacyjne. Rada Miejska uchwaliła w toku długotrwałych obrad przygotowany przez Urząd Miasta plan zagospodarowania przestrzennego Kobyłki. Przyjęcie tego dokumentu umożliwiło Urzędowi Miasta załatwianie wielu pilnych spraw, jak np. wydawanie zezwoleń na budowę nowych domów czy sprzedaż i zakup działek.

Władze samorządowe poparły w tym czasie wniosek mieszkańców osiedla Turów-Kobyłak w sprawie odłączenia się od gminy Wołomin i przyłączenia większej części osiedla do miasta Kobyłka. Sprawa była skomplikowana, gdyż wymagała odpowiedniej decyzji Rady Ministrów RP, umożliwiającej dokonanie korekty na mapie administracyjnej kraju. Dzięki aprobach przez nią tego wniosku zwiększył się obszar miasta, a liczba jego mieszkańców wzrosła w tym czasie ponad poziom 15 000 tysięcy.

Ważne działania samorządowe dotyczyły oświaty, upowszechnienia kultury i ochrony zdrowia. Idzie tu nie tylko o przedstawioną już poprzednio budowę Szkoły Podstawowej nr 3. Już na przełomie 1990 i 1991 r. samorząd w Kobyłce przyjął jako zadanie własne prowadzenie szkół. Kobyłka znalazła się w ten sposób wśród pierwszych miejscowości w Polsce, przejmujących dobrowolnie powyższe placówki. Odtąd płace nauczycieli pokrywano nadal z subwencji państwowej, natomiast większość wydatków rzeczowych (np. na remonty, wyposażenie czy rozbudowę szkół) opłacało ze swych dochodów miasto.

Miejską Bibliotekę Publiczną ulokowano w nowym budynku przy ulicy Fałata. Znalazł tam również tymczasowe schronienie Miejski Ośrodek Kultury, który musiał opuścić swe dotychczasowe pomieszczenia w baraku należącym do przedsiębiorstwa spoza Kobyłki. Zakładano zarazem, że Miejski Ośrodek Kultury znajdzie w przyszłości kolejną siedzibę w odbudowanej po pożarze strażnicy OSP. Obie wspomniane instytucje (biblioteka i ośrodek) zachowały przy tym swą odrębność organizacyjną. Władze miasta przeprowadziły też remont starej części Przychodni Zdrowia. Umieściły tam po zakończeniu prac Ośrodek Pomocy Społecznej. Samorząd kobyłkowski przyznawał też coroczne dotacje Szpitalowi Rejonowemu w Wołominie na zakup sprzętu medycznego. Świadczył pomoc finansową na rzecz zimowisk i kolonii letnich (w tym również półkolonii), organizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej i Miejski Ośrodek Kultury.

Warto przy tym podkreślić, że mimo tak rozlicznych i niekiedy wysokich wydatków udało się uniknąć w budżecie Kobyłki deficytu. Coroczne rozliczenia finansowe wykazywały nadwyżkę, którą przeznaczano na kolejne inwestycje.

Zasługuje też na szczególną uwagę tak ważna dziedzina, jak tradycje patriotyczne, związane z nimi uroczystości oraz nazwy miejsc publicznych. Nowe władze samorządowe od początku swej kadencji przywracały lokalne obchody zakazanych do niedawna rocznic o znaczeniu ogólnonarodowym, jak np. Święto 3 Maja ku czci Konstytucji z 1791 r. czy 11 Listopada jako Święto Niepodległości. Uroczystości organizowane w Kobyłce miały charakter religijny i patriotyczny. Przebiegały zgodnie ze scenariuszem przygotowanym wcześniej przez władze miasta. Uczestniczyły w nich prawie wszystkie działające tu instytucje i organizacje społeczne, a także liczne rzesze mieszkańców. Miejscem tych obchodów był zazwyczaj kościół Świętej Trójcy oraz Plac 15 Sierpnia lub cmentarz parafialny. Znaczący był też zawsze udział przedstawicieli samorządu i organizacji społecznych w Kobyłce, a także jej mieszkańców w corocznych uroczystościach w Ossowie w rocznicę Bitwy Warszawskiej w sierpniu 1920 r., zwanej też Cudem nad Wisłą.

Rada Miejska w swych inicjatywach patriotycznych uwzględniła jeszcze jedną ważną sprawę – wydarzenia w Kobyłce w czasie Insurekcji Kościuszkowskiej.

Mirosław Bujalski opisał w pierwszym rozdziale tej książki zbrojne wystąpienie mieszkańców Kobyłki i pracowników miejscowej manufaktury przeciw zaborcom rosyjskim 17 kwietnia 1794 r. oraz przebieg wielkiej bitwy, stoczonej 26 października 1794 r. przez tak zwany korpus litewski wojsk polskich z armią Suworowa na terenie dzisiejszej Kobyłki i Zielonki. Jak wiadomo, była to przedostatnia operacja militarna o większym zasięgu w czasie Powstania Kościuszkowskiego.

W ciągu wielu dziesięcioleci oba te wydarzenia pozostawały w zapomnieniu. Rada Miejska postanowiła je odpowiednio uczcić z okazji dwusetnej rocznicy Powstania Kościuszkowskiego.

W toku uroczystej sesji 22 marca 1994 r. rada powołała Komitet Obchodów w składzie: Mirosław Bujalski, Oskar Czarnik, Michał Jakubowski, Konrad Rytel (wówczas kierownik Urzędu Rejonowego w Wołominie) i Wincenty Sylwestrzuk. W czasie tych obrad Leszek Podhorodecki wygłosił referat poświęcony wspomnianym wydarzeniom. Urząd Miasta wydał wkrótce jego opracowanie pt. *Insurekcja Kościuszkowska w Kobyłce* (Kobyłka 1994). Staraniem samorządu odnowiono kapliczkę przy ulicy Kraszewskiej w Kobyłce (w pobliżu granicy z Wołominem), gdzie niegdyś pochowano miejscowych powstańców poległych w starciu z kozakami dnia 17 kwietnia 1794 r. Spotkali się teraz tutaj reprezentanci władz, organizacji społecznych oraz grupy młodzieży z Kobyłki i Wołomina. Po raz pierwszy w dziejach miejscowości odbyło się tak liczne zgromadzenie patriotyczne w tym właśnie miejscu.

Szczególnie uroczysty charakter nadano obchodom rocznicy bitwy pod Kobyłką, stoczonej u schyłku Insurekcji. Nawiązano w tej sprawie ścisłą współpracę z proboszczem ks. Kazimierzem Konowrockim. Wykonano wówczas tablicę, zaprojektowaną przez Mirosława Bujalskiego i upamiętniającą poległych żołnierzy. Wmurowano ją pierwotnie na bocznej ścianie kaplicy Pieniążków na zabytkowym cmentarzu parafialnym. Uroczyste odsłonięcie tablicy odbyło się w dwusetną rocznicę bitwy, a poświęcił ją ks. biskup Kazimierz Romaniuk, ówczesny ordynariusz archidiecezji warszawsko-praskiej.

Odtąd obie wspomniane rocznice weszły na stałe do kalendarza świąt obchodzonych w Kobyłce. Podniosły przebieg mają spotkania upamiętniające październikową bitwę. Rozpoczyna je Msza święta w kościele Świętej Trójcy. Następnie przedstawiciele władz miasta oraz jego instytucji i różnych organizacji społecznych, a także zgromadzeni mieszkańcy zdążają w zwartym pochodzie na cmentarz parafialny. Tablicę, wmurowaną niegdyś na bocznej ścianie kaplicy Pieniążków, umocowano przed tym budynkiem. Podniosło to rangę powyższego miejsca. Uroczystości na cmentarzu zamykają oficjalną część obchodów. Często wzbogaca je rekonstrukcja historyczna bitwy przedstawiana na Placu 15 Sierpnia. Kilkakrotnie uczestniczył w tym widowisku zespół rekonstrukcyjny przybyły z Litwy.

Dnia 29 października 2016 r. z inicjatywy Ambasady Republiki Litewskiej, uzgodnionej z gospodarzem cmentarza ks. prałatem Jerzym Andrzejewskim oraz z władzami miasta, wmurowano przed kaplicą Pieniążków również tablicę pamiątkową z odpowiednim napisem w języku litewskim. Obie tablice godnie upamiętniają żołnierzy różnej narodowości, poległych w obronie niepodległości wspólnej Rzeczypospolitej. Uroczystości w Kobyłce, pierwotnie lokalne, mają coraz bardziej charakter ogólnopolski i międzynarodowy.

Wiązały się z powyższymi działaniami patriotycznymi decyzje władz samorządowych weryfikujące zastane nazewnictwo ulic. Przywrócono nazwy kilku ulic i placów, zniesione w okresie dyktatury komunistycznej. Tak np. Plac Patriotów przy kościele Świętej

Trójcy odzyskał poprzednią nazwę związaną z Bitwą Warszawską (15 Sierpnia), a ulica Bohaterów Warszawy znów nosi nazwę Bohaterów Ossowa, natomiast plac przy Szkole Podstawowej nr 2 nazwano Rondem Cudu nad Wisłą. Na planie miasta pojawiły się też inne zakazane do niedawna nazwy, jak np. ulica ks. Ignacego Skorupki. W przyłączonym do Kobylki osiedlu Turów oraz w dzielnicy Nadarzyn zatwierdzono inne nazwy o wymowie patriotycznej, jak np. ulice Sikorskiego, Witosa, Rataja, Batalionów Chłopskich, Orląt Lwowskich.

Decyzje samorządu w tej dziedzinie nie były oczywiste i zrozumiałe dla wszystkich mieszkańców. Budziły niekiedy zastrzeżenia, a niekiedy nawet zbiorowe protesty. Wywołała je np. zmiana nazwy ulicy 17 Stycznia na 11 Listopada, a 22 Lipca na generała Władysława Andersa. Dokonana przez Radę Miejską rewizja wierzeń i mistyfikacji, narzucanych intensywnie i długotrwale przez propagandę komunistyczną, była dla niektórych osób kontrowersyjna. Wywołała odczucie, że niesie z sobą lekceważenia ciężkiej i uczciwej pracy milionów obywateli, którzy w poprzednim ustroju dźwigali kraj z wojennych zniszczeń. Niektórzy, co prawda nieliczni mieszkańcy potraktowali nowe nazewnictwo jako symboliczny zamach na ich rzetelny dorobek, uzyskany w okresie PRL.

Przewodniczący rady starał się wyjaśnić im pisemnie, iż zastąpienie komunistycznych fałszerstw autentycznymi wartościami patriotycznymi w niczym nie narusza dorobku milionów ludzi, pracujących i działających społecznie w poprzednim ustroju. Trudno stwierdzić jednoznacznie, czy jego argumentacja była dla wszystkich adresatów przekonująca⁸.

Powyższa sprawa jest pouczająca. Okazuje się bowiem, jak ważną kwestię stanowią dla wielu mieszkańców tradycje historyczne i pewne symbole, a zarazem jak trwale mogą być stereotypy, narzucane w tej dziedzinie przez totalitarną propagandę. Pewne nieporozumienia wynikają przy tym nie tyle ze złej woli niektórych osób, co z mylnej interpretacji decyzji samorządowych. Konieczne jest zatem cierpliwe wyjaśnianie wielu postanowień, rozpraszanie niepotrzebnych nieporozumień i obaw.

Pierwszy demokratycznie wybrany samorząd, działający w latach 1990 – 1994 musiał zatem podjąć wiele trudnych i różnorodnych spraw. Nie uniknął przy tym pewnych błędów w ich rozwiązywaniu, a w drugiej połowie kadencji zbyt mało czasu poświęcił na utrzymanie stałego kontaktu zbiorowego z mieszkańcami. Niektórzy z nich krytycznie oceniali jego poczynania i dopiero później, z perspektywy wielu lat, uzyskany wtedy dorobek zyskiwał coraz więcej pozytywnych ocen w opinii społecznej. Można zarazem sądzić, że największym osiągnięciem tego pionierskiego okresu był właściwy wybór generalnych dążeń w pracy dla miasta, pewnej zasadniczej orientacji w planowaniu jego rozwoju. W tym właśnie kierunku zdążyły następne zespoły samorządowe, wyłonione w kolejnych wyborach.

⁸ Tak np. grupa mieszkańców wniosła skargę do Naczelnego Sądu Administracyjnego przeciw zmianie nazwy ulicy 17 Stycznia na 11 Listopada. Sąd uznał jednak decyzję Rady Miejskiej za prawomocną i odrzucił tę interwencję.

3. Główne kierunki dalszej działalności samorządowej

Druga połowa lat dziewięćdziesiątych XX w. oraz początek następnego stulecia stanowi okres ważnych rozwiązań prawnych, wzmacniających podwaliny demokracji lokalnej w Polsce. Po wielu różnych dyskusjach przywrócono powiaty w podziale administracyjnym kraju. Podstawę prawną tej decyzji stanowiła uchwalona przez Sejm *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym*⁹. Określała ona powiat jako wspólnotę samorządową tworzoną przez jej mieszkańców. Gwarantowała tej jednostce terytorialnej osobowość prawną, ochronę sądową, przyjęcie ustroju wewnętrznego zgodnie z uchwalonym i zatwierdzonym statutem. Dalsze postanowienia określały zakres działania powiatu. Ustalały jego zadania i uprawnienia w takich dziedzinach, jak np. edukacja publiczna (np. prowadzenie szkół średnich maturalnych), ochrona zdrowia (m.in. opieka nad szpitalami powiatowymi), pomoc społeczna, polityka prorodzinna, przeciwdziałanie bezrobociu, wspieranie gospodarki rolnej, wodnej i leśnej, utrzymywanie części dróg o znaczeniu ponadgminnym, upowszechnianie kultury, ochrona przyrody, opieka nad zabytkami, kontrola architektoniczno-budowlana, zarządzanie częścią nieruchomości, troska o bezpieczeństwo mieszkańców, współpraca z organizacjami pozarządowymi¹⁰. Dalsze rozdziały wspomnianej ustawy określały sposób powoływania władz powiatu oraz ich kompetencje. Wyjaśniały charakter aktów prawnych wydawanych przez powiat. Precyzowały, co może stanowić mienie i finanse powiatu. Określały, w jakich związkach i porozumieniach terytorialnych może powiat uczestniczyć. Ustanawiały formy nadzoru nad działalnością powiatu i wyjaśniały pojęcie miasta funkcjonującego na prawach powiatu¹¹.

W wyniku tych postanowień prawnych mieszkańcy wszystkich gmin w Polsce mogli odąd wybierać – prócz rady gminy – również radę swego powiatu, natomiast radni powiatowi w toku swych pierwszych posiedzeń powoływali w tajnym głosowaniu starostę i wicestarostę jako kierowników władz wykonawczych powiatu (Urzędu Powiatowego). Wbrew obawom różnych polityków i publicystów, przywrócenie powiatów nie uszczupliło uprawnień gmin, natomiast powiaty przejęły niektóre kompetencje należące dotąd do władz wojewódzkich.

Dzięki dalszym racjonalnym reformom ustanowiono również decyzją Sejmu w 1998 r. nowy podział kraju na 16 województw (w miejsce podziału na 49 małych województw obowiązującego od 1975 r.). Tym samym obowiązywał w Polsce od 1 I 1999 r. podział całego terytorium na 16 województw, 380 powiatów (w tym 66 miast na prawach powiatu) oraz 2479 gmin (w tym 306 miejskich, 602 miejsko-wiejskich i 1571 wiejskich). Przyjęty wówczas podział funkcjonował stabilnie, a niewielkie korekty w następnych latach dotyczyły liczby i granic niektórych gmin i powiatów¹². Nowy podział na województwa sprawił, że wszyscy mieszkańcy zostali uprawnieni do wyboru radnych do sejmików wojewódzkich, stanowiących kolejny organ władz samorządowych. Władzę wykonawczą w województwie pełnił wojewoda, powołany przez Rząd RP.

⁹ *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie powiatowym*. „Dziennik Ustaw” 1998 nr 91, poz. 578, s. 1-50.

¹⁰ Tamże, zob. rozdziały: *Przepisy ogólne* (s.1-5) oraz *Zakres działania i zadania powiatu* (s.5-8).

¹¹ Tamże, zob. rozdziały: *Władze powiatu* (s. 9-30), *Akty prawne stanowione przez powiat* (s. 33-35), *Mienie powiatu* (s. 35-36), *Finanse powiatu* (s. 36-38), *Związki powiatów i związki powiatowo-gminne i porozumienia powiatów* (s. 38-44), *Nadzór nad działalnością powiatów* (s. 44-49), *Miasto na prawach powiatu* (s. 49-50).

¹² Por. Wikipedia/org/wiki/Podział administracyjny Polski.

Gmina miejska Kobyłka była odtąd jednostką terytorialną w odtworzonym powiecie wołomińskim, należącym do nowo ustanowionego województwa mazowieckiego. Powiat wołomiński obejmował teraz gminy: Dąbrówka, Jadów, Klembów, Kobyłka, Marki, Poświętne, Radzymin, Strachówka, Tłuszcz, Wołomin, Ząbki, Zielonka (w sumie 12 jednostek). Odrodzenie powiatu wołomińskiego stanowiło potwierdzenie wielowiekowych związków historycznych, łączących wspomniane miejscowości i terytoria.

Dla mieszkańców wszystkich gmin w Polsce istotne znaczenie miała jeszcze jedna ustawa sejmowa, uchwalona w 2002 roku. Wprowadziła ona wybór wójta (lub burmistrza czy prezydenta miasta) przez wszystkich mieszkańców w głosowaniu powszechnym, bezpośrednim, równym i tajnym¹³. Odpowiednie przepisy szczegółowe określały tryb zgłaszania i rejestracji kandydatów, warunki prowadzenia i finansowania kampanii wyborczej, ustalania wyników głosowania. Wyjaśniały też, jakie okoliczności powodują wygaśnięcie mandatu.

Zgodnie z przedstawionymi aktami prawnymi odbywały się w Kobyłce kolejne wybory samorządowe. W wyniku wyborów w 1994 r. przewodniczącym Rady Miejskiej został Tadeusz Tomal (niegdyś naczelnik miasta pod koniec 1989 i w pierwszych miesiącach 1990 r.). Stanowisko burmistrza nowa rada ponownie powierzyła Michałowi Jakubowskiemu, a wiceburmistrzem został powtórnie Stanisław Kusak. Następne wybory odbyły się w październiku 1998 r. W latach 1998 – 2002 funkcję przewodniczącego rady pełnili kolejno: Bogusław Dudek, Bogdan Marek Zbyszyński oraz Tadeusz Zawistowski. Burmistrzem znów został Michał Jakubowski, a jego zastępcą Zdzisław Krajewski. W styczniu 2001 r. przejął tę funkcję Władysław Pawliszyn.

Następne wybory, przeprowadzone w październiku 2002 r., odbyły się zgodnie z ustawą sejmową o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Zwyciężył w nich Michał Jakubowski, który po raz czwarty został burmistrzem Kobyłki. Piastował to stanowisko w czasie kolejnej kadencji 2002 – 2006. Zastępcą burmistrza był wówczas Władysław Pawliszyn, a następnie Zdzisław Krajewski. Działalnością Rady Miasta kierował w tym czasie jako przewodniczący Bogdan Marek Zbyszyński, a wiceprzewodniczącą była Małgorzata Kuchta.

Wybory w listopadzie 2006 r. przyniosły zasadniczą zmianę w składzie władz miasta. Poparcie większości mieszkańców uzyskał Robert Roguski, a jego zastępcą został Mariusz Stefaniak. Przewodniczył Radzie Miasta w latach 2006 – 2010 Ryszard Nowak, a wspomagala go jako wiceprzewodnicząca Hanna Łach. Warto przy tym zaznaczyć, że zgodnie z ordynacją wyborczą z 2002 r. nastąpiła w Kobyłce redukcja liczby radnych. Przysługiwało wówczas miastu 14 mandatów, a więc znacznie mniej niż w poprzednich okresach.

W toku kolejnych wyborów w 2010 r. Robert Roguski ponownie uzyskał zdecydowaną większość głosów i kontynuował swą działalność jako burmistrz w latach 2010 – 2014. Jego zastępcą był najpierw nadal Mariusz Stefaniak, natomiast w 2011 r. przejął to stanowisko Piotr Grubek, a drugim zastępcą burmistrza została w 2013 r. Karina Jaźwińska. Przewodniczyła Radzie Miasta w tej kadencji Ewa Jaźwińska, a wiceprzewodniczącą została ponownie Hanna Łach.

W czasie wyborów w 2014 r. większość mieszkańców znów powierzyła stanowisko burmistrza Robertowi Roguskiemu. Funkcję zastępców burmistrza objęli tak jak poprzednio Piotr Grubek i Karina Jaźwińska. Przewodniczącą Rady Miasta została znów Ewa Jaźwińska, a wiceprzewodniczącą Hanna Łach.

¹³ Ustawa z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. „Dziennik Ustaw” 2002 nr 113, poz. 984.

Warto dodać, że w omawianym okresie na stanowisko starosty powiatu wołomińskiego powołano następujące osoby: Konrada Rytla (1998 – 2006), Macieja Urmanowskiego (2006 – 2010), Piotra Uścińskiego (2010 – 2014) i Kazimierza Rakowskiego (od 2014)¹⁴.

Powyższy przegląd wykazuje znaczną stabilność samorządowych władz wykonawczych w Kobyłce w ciągu 25 lat. Była ona rezultatem swobodnych wyborów dokonywanych przez mieszkańców. Zmieniał się natomiast skład rady i tylko nieliczni radni piastowali swe stanowiska dłużej niż przez jedną kadencję. Doniosłą przy tym sprawą jest kontynuacja przez kolejne zespoły samorządowe pewnych generalnych dążeń w pracy dla miasta. Zarówno w Kobyłce, jak też w wielu innych gminach czy powiatach udało się uniknąć sytuacji, w której ekipa przejmująca po wyborach władzę całkowicie neguje dorobek swych poprzedników. Systematyczna, ciągła praca na rzecz wspólnego dobra pozostała naczelną zasadą w życiu miejscowej społeczności.

Wyrazem wspomnianej strategii jest pewne hasło, przyjęte przez Radę Miasta na sesji 29 maja 2001 roku: „Kobyłka to zielony ogród z perłą baroku, miasto chroniące wartości kulturowe i ekologiczne, dbające o stałe podnoszenie poziomu życia mieszkańców, miasto rozwiniętej przedsiębiorczości”¹⁵. Wiąże się zatem ściśle z tym nadrzędnym zadaniem wsparcie dla drobnej wytwórczości oraz dla niegroźnej dla otoczenia produkcji przemysłowej. Powyższe hasło zapowiada również stałą troskę o upowszechnianie oświaty i innych form kultury, dbałość o środowisko przyrodnicze, zachętę dla rozwoju różnych usług (zwłaszcza rzemiosła i handlu), przyjazny stosunek do wszelkich inicjatyw, służących rekreacji i rozrywce.

Głębokie zaangażowanie na rzecz upowszechniania oświaty zaznaczało się wyraźnie w działalności kolejnych ekip samorządowych. Niezbędne były przy tym ważne decyzje organizacyjne i administracyjne. W związku z ogólnopolską reformą oświatową, wprowadzoną w całym kraju przez rząd premiera Józefa Buzka, Rada Miasta Kobyłka podjęła uchwałę o utworzeniu trzech zespołów szkół publicznych, złożonych z dotychczasowych szkół podstawowych i nowo organizowanych gimnazjów. Dnia 30 marca 1999 r. Rada Miasta powołała Zespoły Szkół Publicznych nr 1, 2 i 3. Ustanowiła zarazem tryb przeprowadzania konkursów na dyrektorów tych instytucji. Nadała im odpowiednie statuty. Trzy lata później, dnia 12 września 2002 roku Rada Miasta przyjęła uchwałę w sprawie regulacji płac nauczycieli pracujących w kobyłkowskich szkołach podstawowych i gimnazjach. Uwzględniła też wynagrodzenie innych pracowników oświatowych. Przyjęła regulaminy obowiązujące w tej dziedzinie. Były one korzystne dla nauczycieli. Miasto Kobyłka pokryło zarazem w znacznym stopniu z własnych dochodów koszty związane z wprowadzeniem gimnazjów. Nie było to łatwe – przecież powstanie gimnazjów przedłużyło naukę w szkołach kobyłkowskich o jeden rok. Wymagało to zapewnienia wystarczającej liczby sal lekcyjnych i pracowni przedmiotowych oraz zatrudnienia odpowiedniej liczby nauczycieli. Miasto finansowało też z własnych środków inne potrzeby szkół. Można zatem

¹⁴ 25 lat samorządności. Powiat Wołomiński. Wołomin 2015, rozdział *Władze samorządowe miasta Kobyłka 1990 – 2015* s. 38-39; rozdział *Władze samorządowe powiatu wołomińskiego 1998 – 2015*, s. 132-133.

¹⁵ Bogdan Marek Zbyszński, *Sprawozdanie z działalności Rady Miejskiej IV kadencji, lata 2002 – 2006*. Kobyłka 2006, wydruk komputerowy, s. 5. Powyższe hasło sformułowano po raz pierwszy w czasie III kadencji Rady Miejskiej.

przyjąć, że do 2006 r. (burmistrzem był wtedy Michał Jakubowski), a następnie od 2006 r. (burmistrzem został wówczas Robert Roguski) władze samorządowe pokrywały co roku średnio od 40% do 50% wydatków na działalność szkół i przedszkoli¹⁶.

Władze samorządowe zabiegały przy tym konsekwentnie o wyposażenie szkół kobyłkowskich w nowoczesne urządzenia sportowe. Dotychczasowe sale gimnastyczne nie mogły zaspokoić potrzeb młodzieży w dziedzinie wychowania fizycznego. Podjęto zatem stosowne zamierzenia. W 2000 r. oddano do użytku nową halę sportową przy Zespole Szkół Publicznych nr 2. Podobny obiekt ukończono w 2005 r. przy Zespole Szkół Publicznych nr 1. Kolejnym przedsięwzięciem była budowa przy Zespole Szkół Publicznych nr 2 boiska o sztucznej nawierzchni trawiastej, przeznaczonego do gry w piłkę nożną. Ukończono ten obiekt w 2008 r. Wkrótce oddano do użytku wielofunkcyjne boiska sportowe przy Zespole Szkół Publicznych nr 1 (2009) i nr 3 (2010). Przy Zespole Szkół Publicznych nr 2 przebudowano w tym czasie plac zabaw.

Szczególnie ważnym, zarazem trudnym i kosztownym zadaniem była budowa nowoczesnej hali sportowej wraz z częścią dydaktyczną przy Zespole Szkół Publicznych nr 3. Projekt tej inwestycji powstał w 2014 r. i od razu rozpoczęła się jego realizacja. Budowę ukończono już w połowie 2016 r. Jej koszt był wysoki, wyniósł około 13 milionów złotych. Większość wydatków samorząd opłacił z własnych dochodów miasta (około 11 milionów zł). Wykorzystano również dotację z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (około 2 milionów zł). Zasluguje na szczególną uwagę rozmiary i różnorodne funkcje nowego obiektu. Powstał bowiem budynek złożony z części jedno i trójkondygnacyjnej. W części pierwszej umieszczono halę sportową o powierzchni 44,20 x 22,20 m i wysokości 12,20 m. Wykonano przy tym wysokiej jakości podłogę, przygotowano odpowiednie miejsca dla publiczności i zachowano odpowiednie strefy bezpieczeństwa. Powyższe właściwości i różne dodatkowe czynniki sprawiają, że można tu rozgrywać mecze w siatkówkę nie tylko szkolne i międzyszkolne, ale również ligowe czy nawet międzynarodowe. W tym samym obiekcie, w części trójkondygnacyjnej, powstały sale dydaktyczne. Umieszczono tam również szatnię, urządzenia sanitarne i techniczne. Dzięki tym rozwiązaniom nowa hala może służyć nie tylko szkole, ale również organizacji różnych zawodów zewnętrznych, może gościć wielu miłośników sportu.

W omawianym okresie wyposażono kobyłkowskie budynki szkolne w kilka innych nowoczesnych urządzeń, jak np. wykonane w 2010 r. instalacje solarne do ogrzewania ciepłej wody użytkowej. Sporo jest zatem przykładów udanej modernizacji placówek oświatowych w Kobyłce. Wszystkie te starania przyniosły wymierne rezultaty. W ocenie różnych osób gimnazja i szkoły podstawowe w Kobyłce uzyskały wysoki poziom nauczania. Wyrażali taką opinię m.in. absolwenci tych placówek, kontynuujący niejednokrotnie naukę w warszawskich liceach i wyższych uczelniach.

Warto również wskazać inne działania samorządowe na rzecz upowszechnienia kultury fizycznej. Jeszcze w okresie pierwszej kadencji zasypano głębokie i rozległe doły, jakie niegdyś powstały w wyniku wydobywania gliny pomiędzy dzisiejszą ulicą Napoleona a torami kolejowymi na odcinku Kobyłka – Ossów. W następnych latach trwały tam dalsze prace (wyrównanie terenu, przygotowanie nawierzchni oraz innych urządzeń). W rezultacie już w 1997 r. udało się tam urządzić pierwsze boisko piłkarskie, które przejął Klub Sportowy „Wicher”. Nowy obiekt sportowy wymagał jeszcze dalszego zagospodarowania. W 2006 r. wykonano tam podstawowe roboty elektryfikacyjne. W wyniku dalszych prac

¹⁶ Por. Tadeusz Zawistowski, *Sprawozdanie z działalności Rady Miejskiej w Kobyłce III kadencji – lata 1998 – 2002*. Kobyłka 2002, wydruk komputerowy, s. 8, 9, 10 i 16; Bogdan Marek Zbyszyński, dz. cyt., s. 7.

przygotowawczych oddano do użytku w 2011 r. drugie boisko piłkarskie o przepisowych wymiarach. W następnym roku trwała jeszcze budowa urządzeń sanitarnych i odwadniających. Wykonano również w tym okresie trybuny dla publiczności, ustawiono kontenery z pomieszczeniami dla zawodników. Oba boiska przy ulicy Napoleona służą nie tylko celom sportowym. Od czasu do czasu odbywają się tam różne imprezy masowe, np. festyny organizowane z okazji Dni Kobyłki.

Wielokrotnie zmieniał w tym okresie swą lokalizację Miejski Ośrodek Kultury. Powstał on jeszcze w 1977 r. jako Miejski Ośrodek Propagandy i Kultury. Miał wówczas swą siedzibę przy ulicy Ręczajskiej 1. Kierowała nim od 1983 r. Eliza Zbyszyńska. W 1985 r. przejęła tę funkcję Zofia Kucharczyk, a jednocześnie władze miasta przeniosły instytucję do części odpowiednio zaadaptowanych pomieszczeń legionowskiego Zakładu „Bistyp” przy ulicy Nadarzyńskiej 9.

Kolejna zmiana nastąpiła w 1992 r., a więc po przełomie ustrojowym w Polsce. Zakład „Bistyp” wymówił samorządowi Kobyłki dzierżawę budynku parterowego przy ulicy Nadarzyńskiej. Proponował co prawda sprzedaż tego obiektu, ale za wysoką cenę. Dlatego Zarząd Miasta odrzucił tę ofertę. Groziła zatem ośrodkowi likwidacja.

Jak już wspomniano, ówczesny samorząd Kobyłki postanowił utrzymać Miejski Ośrodek Kultury i ulokował go w magazynach Miejskiej Biblioteki Publicznej przy ulicy Fałata 4a. Szybko wykonano tę decyzję. Powstała jednak sytuacja kłopotliwa dla obu instytucji. Traktowano ją jako rozwiązanie tymczasowe, wymuszone przez bieg wypadków.

Nowym dyrektorem Miejskiego Ośrodka Kultury został Andrzej Zbyszyński. Powyższy stan lokalowy trwał do 2001 r. Dzięki decyzji władz miasta MOK uzyskał wówczas piętro w niedawno wyremontowanym budynku Ochotniczej Straży Pożarnej przy ulicy Księdza Marmo 13. Działał w nim w ciągu 5 lat w lepszych warunkach niż poprzednio.

Swoisty przełom w jego lokalizacji nastąpił w 2006 r. Samorząd zakupił wówczas od Spółdzielni Rolniczo-Handlowej jej dotychczasowy dom towarowy przy ulicy Jana Pawła II nr 2. Po adaptacji przekazano ten obiekt w całości na potrzeby ośrodka. Uzyskał on zatem stosunkowo rozległe i dogodne pomieszczenie.

W 2011 r. władze miasta odwołały ze stanowiska Andrzeja Zbyszyńskiego i powierzyły kierownictwo MOK Małgorzacie Głębieckiej. Po jej rezygnacji przejęła tę funkcję Agnieszka Nemska¹⁷.

W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. mimo trudnych warunków lokalowych (pomieszczenie w pawilonie Zakładu „Bistyp”) udało się zorganizować w ośrodku salkę koncertową, pokój muzyczny, klub szachowo-brydżowy. Powstawały zarazem kolejne sekcje: fotograficzna, gry na instrumentach, akrobiku, plastyczna i filmowa. Po przeniesieniu MOK do tymczasowej siedziby przy ulicy Fałata powstawały nowe sekcje, koła i kluby, m. in. Klub Tańca Towarzyskiego, prowadzony przez Annę Głogowską i Marcina Wrzesińskiego. Nową inicjatywą był Powiatowy Konkurs Literacki „Liryki o Niepodległej”. Uczestniczyli w nim młodzi autorzy – uczennice i uczniowie różnych szkół powiatu wołomińskiego. Konkurs ten trwa do dziś.

W latach 1995 – 2000 działał w Kobyłce prowadzony m. in. przez Andrzeja Zbyszyńskiego sztab Finału Orkiestry Świątecznej Pomocy, a związane z tym występy artystyczne odbywały się w auli Zespołu Szkół nr 3. MOK uczestniczył też w organizacji różnych imprez patriotycznych, oświatowych i rozrywkowych, jak np. kolejne rocznice uchwalenia

¹⁷ Urszula Kruk, *Miejski Ośrodek Kultury w Kobyłce*. Notatka (wydruk komputerowy) bez daty w posiadaniu autora tego tekstu.

Konstytucji 3 Maja, bitwy pod Kobyłką w czasie Insurekcji Kościuszkowskiej, Święto Niepodległości 11 Listopada, 140 rocznica wybuchu Powstania Styczniowego, Dzień Dziecka, Dzień Edukacji Narodowej, „Zima i lato w mieście”.

Od 2001 r. MOK w Kobyłce był siedzibą Porozumienia Domów i Ośrodków Kultury Powiatu Wołomińskiego, a przewodniczącym tego zrzeszenia był Andrzej Zbyszyński. Porozumienie organizowało wycieczki dla młodzieży do różnych krajów, m. in. do Bułgarii, Chorwacji, Francji, Grecji, Hiszpanii i Włoch.

Zakup przez władze miasta dla MOK nowej siedziby przy ulicy Jana Pawła II sprzyjał dalszemu poszerzaniu działalności. Prócz licznych imprez artystycznych i oświatowych odbywały się tutaj zajęcia sportowe z zakresu jujitsu i walki wręcz. W sumie działało 31 sekcji, organizowano rocznie ponad 80 imprez z łącznym udziałem około 1000 uczestników¹⁸.

W siedzibie MOK znalazł pomieszczenie na swe próby Chór Miejsko-Parafialny „Cantanti” oraz zespół artystyczny seniorek „Zgrana Paka” (zob. opracowanie Aliny Stefaniak w drugiej części tej książki). Obecną działalność MOK omawia Agnieszka Nemska w tekście zamieszczonym w rozdziale VIII tej monografii.

Samorząd podjął również ważną decyzję w dziedzinie ochrony zdrowia. Rada Miasta dnia 12 IX 2000 r. przyjęła uchwałę o utworzeniu Miejskiego Samodzielnego Zakładu Opieki Zdrowotnej. Przejęła zatem od władz powiatowych prowadzenie tej instytucji. Powołała zarazem Radę Społeczną Zakładu i zatwierdziła jego statut, a 5 XII 2000 r. po rozstrzygnięciu konkursu zatwierdziła dyrektora tej placówki. Samorząd nadal wspierał swymi dotacjami Szpital Powiatowy w Wołominie oraz Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobyłce¹⁹.

Na lata 1995-2016 przypadają też dwie ważne inwestycje: budowa ogólnomiejskiej sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej. Podjęto zatem przedsięwzięcia doniosłe dla rozwoju całej infrastruktury komunalnej, dla codziennego życia mieszkańców.

Budowa sieci wodociągowej rozpoczęła się w połowie lat dziewięćdziesiątych XX w. Nawiązano przy tym do koncepcji z okresu pierwszej kadencji Rady Miejskiej. Samorząd Kobyłki porozumiał się z władzami Wołomina w sprawie wykorzystania ujęcia wody pitnej, wykonanego już dla stolicy powiatu. W 1996 r. oddano w Kobyłce do użytku pierwszy niewielki odcinek ogólnej sieci. Dalsze systematyczne prace związane z dostarczaniem wody pitnej trwały kilkanaście lat. Objęły one wszystkie dzielnice Kobyłki. Prowadzono je zarówno na koszt miasta, jak i zainteresowanych tą inwestycją przyszłych użytkowników. Organizowali oni komitety społeczne, wspomagające doprowadzenie wody do poszczególnych posesji. Ogólnomiejska sieć wodociągowa objęła też niektóre osiedla, które poprzednio korzystały z własnych ujęć, jak np. bloki spółdzielcze przy ulicy Ręcajskiej i Osiedlowej. Zapewniła ona zaopatrzenie w wodę lepszą niż dotąd pod względem jakościowym oraz jej trwałą dostawę. Poprzednio mieszkańcy byli często przejściowo pozbawieni bieżącej wody wskutek awarii miejscowej hydroforni lub braku energii elektrycznej.

¹⁸ Tamże, s. 2-3.

¹⁹ Działalność samorządu w dziedzinie oświaty, sportu, upowszechniania kultury oraz ochrony zdrowia omówiono na podstawie następujących źródeł: *25 lat samorządności. Powiat Wołomiński*, dz. cyt., s. 35-39; Tadeusz Zawistowski, dz. cyt. s. 1-24; Bogdan Marek Zbyszyński, dz. cyt., s. 1-16; Ryszard Nowak, *Sprawozdanie z działalności Rady Miejskiej w Kobyłce za okres 2006 – 2010*. Kobyłka 2010, wydruk komputerowy, s. 1-14; Ewa Jaźwińska, *Sprawozdanie z działalności Rady Miejskiej w Kobyłce za lata 2011, 2012, 2013, 2014*. Kobyłka 2014, wydruk komputerowy [sprawozdania roczne, łącznie 16 stron].

Sieć wodociągowa w Kobyłce liczyła w 2015 r. około 94 km ogólnej długości i zaspokajała potrzeby 72% wszystkich mieszkańców. Nie sięgnęła jeszcze do wszystkich zakątków oraz bardziej odległych krańców miasta. W niektórych rejonach czy zabudowaniach nadal korzystano z własnych ujęć wód podziemnych oraz z pomocy pewnych zakładów²⁰.

Kolejną ważną inwestycją, podjętą już na początku XXI w., była budowa ogólnomiejskiej kanalizacji sanitarnej. Powyższe kosztowne przedsięwzięcie przerastało dotąd możliwości finansowe gminy. W 2001 r. samorząd Kobyłki rozpoczął wstępne starania o dofinansowanie planowanych w tej dziedzinie prac z tak zwanego Funduszu Spójności Unii Europejskiej. Państwo polskie finalizowało w tym okresie negocjacje związane z przystąpieniem do Unii. Różne instytucje krajowe, w tym samorządy terytorialne, korzystały z tak zwanych funduszy przedakcesyjnych. Ułatwiały one likwidację różnych opóźnień cywilizacyjnych w państwach, które kandydowały do członkostwa. Władze samorządowe Kobyłki uzyskały gwarancję pomocy finansowej w budowie kanalizacji sanitarnej wspólnie z gminą Wołomin. Cały projekt nosił nazwę: „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Wołomin-Kobyłka”. Zakończenie negocjacji i wstąpienie Polski do Unii ułatwiło realizację całego zamierzenia. W 2006 r. samorząd kobyłkowski uzyskał funkcję inżyniera w wykonaniu planowanych prac, finansowanych teraz z unijnego Funduszu Spójności. Władze miasta rozstrzygnęły konkurs na wykonawcę tego zadania. W 2007 r. rozpoczęła się budowa sieci. Postępowała one szybko, przy czym główny wysiłek inwestycyjny przypadł na lata 2008 – 2009. Świadczą o tym liczby. W 2008 r. ogólna długość sieci kanalizacyjnej w Kobyłce wynosiła 4 km, w 2009 wzrosła do 82,6 km, a w 2015 r. do 85 km. W 2008 r. korzystało z powyższej sieci 4,4% ogółu mieszkańców, a w 2014 r. już 77,8%, co stanowi wzrost prawie osiemnastokrotny.

Realizacja powyższego zamierzenia wymagała nie tylko instalacji przewodów kanalizacyjnych we wszystkich dzielnicach Kobyłki. Należało wykonać lokalne i strefowe przepompownie ścieków, wspomagane przez odpowiednie urządzenia, zapewniające m.in. zasilanie w energię elektryczną. Powyższe przepompownie zlokalizowano m.in. przy ul. Osiedlowej i Leśnej (Sosnówka), Królewskiej (Stefanówka), Ceramicznej (Maciołki), Rumuńskiej (Źródnik), Łokietka (Piotrówek), a także przy stadionie MKS „Wicher”. Zgodnie z koncepcją przyjętą jeszcze w latach 1990-1994 ścieki z Kobyłki są tłoczone dalej przez przewody na terenie gminy Wołomin do oczyszczalni ścieków „Krym” w pobliżu miejscowości Leśniakowizna.

Wykonanie tak poważnego przedsięwzięcia wiązało się z wielu przejściowymi uciążliwościami w codziennym życiu miasta. Instalacja przewodów powodowała rozkopanie kolejnych ulic, wyłączenie ich na pewien czas z układu komunikacyjnego. Kanalizacja wymagała też wysiłku finansowego ze strony mieszkańców, zwłaszcza właścicieli domów. Obciążył ich koszt doprowadzenia przewodów z własnych siedzib do ulicznych kolektorów.

Jak już zaznaczono, cała inwestycja stała się możliwa dzięki dofinansowaniu z unijnego Funduszu Spójności. Przyznana dotacja wyniosła 27 599 940 euro przy wkładzie własnym wynoszącym początkowo 6 474 060 euro. Miasto poniosło wysokie wydatki na ten cel w następnych latach. Dotyczyły one dalszej budowy sieci, jak również odtwarzania nawierzchni i chodników, porządkowania ulic. W sumie dotacja unijna pokryła 42% całości tak zwanych wydatków kwalifikowanych, poniesionych bezpośrednio na budowę sieci. Pozostałe koszty pokryto z dochodów własnych miasta oraz dzięki zasilaniu finansowemu z innych źródeł²¹.

²⁰ 25 lat samorządności. Powiat Wołomiński, dz. cyt., s. 36; *Strategia rozwoju miasta Kobyłka do roku 2030. Część I – Prognoza społeczno-gospodarcza*. Kobyłka 2015, wydruk komputerowy, s. 33-34.

²¹ Powyższe dane statystyczne zamieszczono na podstawie *Notatki roboczej* p. Pawła Dylewskiego, kierownika Wydziału Inwestycji w Urzędzie Miasta Kobyłka, sporządzonej w grudniu 2016 r. dla autora tego tekstu.

Obie strategiczne inwestycje – budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej – stanowiły swoisty przełom cywilizacyjny w historii miasta i umożliwiły jego dalszy rozwój.

Do ważniejszych kierunków działalności samorządowej należałoby również zaliczyć budowę nowych ulic, powstających w wyniku rozrastania się zabudowy miejskiej. Podejmowano modernizację dotychczasowych ciągów komunikacyjnych. Miasto uczestniczyło też w przebudowie niektórych ważnych ulic zarządzanych przez władze powiatowe, jak np. Zagańczyka, Marecka i Szeroka. Podjęło też wykonanie nowych napowietrznych linii oświetlenia ulicznego (zwłaszcza w dzielnicach Piotrówek i Zalasek).

Samorząd kontynuował wcześniejsze wysiłki na rzecz pomocy lokalowej dla uboższych mieszkańców. Wzniesiono w tym celu dwa budynki komunalne przy ulicy Prusa (w 2006 i w 2009 r.) oraz zakupiono dom przy ulicy Poniatowskiego, dokąd przeniesiono lokatorów z dotychczasowych kobyłkowskich „slumsów” przy ulicy Leśnej.

Ważne inicjatywy dotyczyły uporządkowania rozmaitych spraw w życiu codziennym miasta. Wprowadzono system selektywnej zbiórki odpadów oraz okresowego odbioru surowców wtórnych i odpadów wielkogabarytowych. Regulacje w tej dziedzinie podejmowano już w latach dziewięćdziesiątych, jednak nie wszystkie ówczesne rozwiązania okazały się trwałe. Warto też wskazać inne decyzje organizacyjne korzystne dla mieszkańców. Rada Miasta podjęła w latach 2006 – 2010 cztery uchwały, umożliwiające wprowadzenie tak zwanego wspólnego biletu. Zapewnia on dojazd do Warszawy pociągami Kolei Mazowieckich i jednocześnie korzystanie z komunikacji miejskiej w Stolicy. Podobne uchwały podjęły władze samorządowe wielu innych gmin położonych blisko Warszawy. Zobowiązały się one w zawartych umowach do corocznych opłat na rzecz funkcjonowania wspólnego systemu komunikacji miejskiej i podmiejskiej. Powyższe rozwiązanie jest szczególnie korzystne dla osób starszych, które ukończyły już 70 lat. Mogą one podróżować bezpłatnie pociągami Kolei Mazowieckich w pierwszej i drugiej podwarszawskiej strefie komunikacyjnej i korzystać zarazem z darmowych przejazdów środkami komunikacji miejskiej w Stolicy.

Wśród różnych inwestycji i udogodnień organizacyjnych zasługuje na wyróżnienie jeszcze jedno przedsięwzięcie. W 2014 r. z inicjatywy władz miasta Kobyłka wykonano popiersie św. Jana Pawła II i umieszczono je na nowo zagospodarowanym skwerze przy zbiegu ulic Granicznej, Wołomińskiej i Jana Pawła II. Można przyjąć w przybliżeniu, że jest to centrum rozległej i mocno rozczłonkowanej zabudowy miejskiej Kobyłki. Znajduje się obok Urzędu Miasta i nowej stacji kolejowej. Jest ten pomnik jeszcze jednym upamiętnieniem Człowieka, podziwianego przez setki milionów ludzi na świecie, wielkiego Polaka, prawdziwego Humanisty. Autor opracowania przypisał temu miejscu pewne znaczenie dodatkowe. Od tego właśnie skweru i pomnika zaczyna się opis różnych tras turystycznych i spacerowych, przedstawionych w drugiej części tej książki. Przebiegają one przez Kobyłkę i jej najbliższe okolice.

Doniosła regulacja nastąpiła też w dziedzinie symboliki związanej ściśle z miastem. Jeszcze w okresie pierwszej kadencji samorządowej (1990 – 1994) radny Mirosław Bujański opracował kilka projektów nowego herbu Kobyłki. Przesłano je do Centrum Heraldyki Polskiej w celu uzyskania opinii. Centrum w swym piśmie z 14 V 1998 r. oceniło pozytywnie dwa projekty i przekazało rzeczowe uzasadnienie swego stanowiska. Rada Miejska wybrała i zatwierdziła jeden z nich. Łączy on harmonijnie pewne elementy religijne i historyczne. Przyjęty herb Kobyłki obowiązuje do dziś i jest wykorzystywany w stosownych sytuacjach.

W omawianym okresie Rada Miasta ustanowiła uchwałą z 28 maja 2002 r. tytuł Honorowego Obywatela Miasta Kobyłka i przyjęła odpowiednią procedurę związaną z tym wyróżnieniem. Dnia 12 czerwca 2003 r. swą uchwałą nadała ten tytuł ks. prałatowi Kazimierzowi Konowrockiemu, którego zasługi w działalności religijnej, patriotycznej i kulturalnej wielokrotnie przedstawiono w tej książce. Dwa lata później, 2 czerwca 2005 r. Rada Miasta nadała również ten tytuł Oskarowi Stanisławowi Czarnikowi, autorowi tego tekstu. Następnie uchwałą z 23 maja 2007 wyróżniła tym tytułem Barbarę Natalię Kamińską, która w czasie II wojny światowej była żołnierzem wywiadu Armii Krajowej w rejonie Garwolina, później komendantką Wojskowej Służby Kobiet Obwodu AK „Mewa – Kamień” w Mińsku Mazowieckim. Działała też w tajnej oświacie, a po wojnie, w 1949 r. zamieszkała na stałe w Kobyłce i pracowała w szkołach warszawskich. Aktywna w organizacjach kombatanckich, została awansowana do stopnia majora. Dnia 28 czerwca 2013 r. Rada Miasta nadała też ten tytuł Marii Balickiej, z domu Moczulskiej, rodowitej mieszkanki Kobyłki, wieloletniej polonistce w Technikum Kolejowym w Warszawie, zasłużonej działaczce społecznej w Kobyłce, organizatorce różnych imprez kulturalnych i patriotycznych, autorce wielu opracowań poświęconych przeszłości miasta i związanym z nim postaciom historycznym.

Pośród 4 osób, wyróżnionych tym tytułem do 2016 r., dnia 6 listopada 2005 r. odszedł na zawsze ks. prałat Kazimierz Konowrocki (pochowany w Kobyłce), a major Barbara Natalia Kamińska zmarła w 101. roku życia 7 stycznia 2017 r. (pochowana w Garwolinie).

4. Stan miasta na początku XXI wieku

Liczba mieszkańców Kobyłki wyniosła w 2015 r. nieco ponad 22 000. W rzeczywistości było ich prawdopodobnie więcej. Nie wszystkie osoby zamieszkałe dłużej w Kobyłce udokumentowały formalnie swój pobyt. Warto przy tym podkreślić dwa charakterystyczne zjawiska demograficzne. Szczególnie szybki wzrost liczby mieszkańców nastąpił na początku XXI wieku. Według różnych obliczeń od 2005 r. przybyło tu około 5 000 osób. Wskazuje to na swoiste przyspieszenie w rozwoju ludnościowym miasta. Zwraca też uwagę druga tendencja – odmłodzenie populacji. W ciągu ostatnich kilkunastu lat wybrało Kobyłkę jako miejsce swego zamieszkania wiele młodych osób, w tym małżeństw. Zachęciła je do tej decyzji możliwość zakupu działek budowlanych i wzniesienia własnego domu. Dzięki temu średnia wieku mieszkańców kształtowała się w okresie 2014–2015 na poziomie 37,5 lat. Jest ona znacznie niższa od średniej w wielu innych miejscowościach. Osoby młode, w tak zwanym wieku przedprodukcyjnym, stanowiły w Kobyłce 21,3% ogółu mieszkańców wobec 18,5% przeciętnie w województwie mazowieckim oraz 18% w całej Polsce²².

Istotnym przejawem powyższych tendencji demograficznych jest relatywnie wysoka liczba urodzeń w społeczności kobyłkowskiej. Powyższy wskaźnik w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł w Kobyłce w 2014 r. 12,7, natomiast przeciętnie w powiecie wołomińskim 11,9, w województwie mazowieckim 10,7, a w całej Polsce 9,7. Po odliczeniu zgonów wskaźnik przyrostu naturalnego wyniósł w Kobyłce w 2014 r. 6,3, w powiecie wołomińskim 3,5, w województwie mazowieckim 0,7, w całej Polsce 0,0. Należy przy tym dodać, że korzystnie kształtuje się w Kobyłce tak zwane saldo migracji. Liczba osób, wybierających co roku to miasto jako miejsce swego stałego zamieszkania, znacznie

²² *Strategia rozwoju miasta Kobyłka*, dz. cyt., s. 12-14. Powyższa kategoria obejmuje małe dzieci oraz młodzież w wieku szkolnym i studenckim.

przewyższa liczbę tych, którzy je opuszczają, by przenieść się do innej miejscowości w kraju lub za granicą. Wskaźnik ten wyniósł w Kobyłce w 2014 r. 19,7, a lepszy wynik z miast w powiecie wołomińskim miały tylko Żąbki (20,1)²³.

Według różnych naukowych przewidywań powyższe korzystne tendencje demograficzne utrzymają się w ciągu najbliższych 10 czy 15 lat. Ludność miasta wzrośnie zapewne do 30 000 osób (lub więcej).

Gmina Kobyłka zajmuje powierzchnię około 20 km kwadratowych (2,1% powierzchni całego powiatu). Użytki rolne stanowią obecnie 574 ha. Znajdują się przeważnie na obrzeżach miasta. Spory obszar zajmują tereny leśne (411 ha), przy czym lasy państwowe stanowią 182 ha, prywatne 206 ha i komunalne 23 ha. Lasy państwowe podlegają Nadleśnictwu w Drewnicy²⁴.

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych, działających w Kobyłce na początku XXI w., należała do sektora prywatnego (około 99%). Funkcjonujące tu firmy oraz instytucje reprezentowały takie dziedziny gospodarki i działalności publicznej, jak handel hurtowy i detaliczny, naprawa i sprzedaż samochodów, budownictwo (zwłaszcza mieszkaniowe), przetwórstwo przemysłowe. Wysokie miejsce zajmowała również w tej hierarchii profesjonalna działalność techniczna i naukowa, transport i gospodarka magazynowa, a także edukacja, administracja, opieka zdrowotna i społeczna. Inne sfery życia stanowiły raczej margines zajęć mieszkańców, m. in. rolnictwo i leśnictwo. Mimo sporej liczby przedsiębiorstw oraz innych instytucji znaczna część mieszkańców Kobyłki (np. 2298 osób w 2014 r.) dojeżdżała do pracy w innych miejscowościach, zwłaszcza do Warszawy. W tym samym czasie Kobyłka stanowiła rynek pracy dla 873 osób dojeżdżających tu z zewnątrz, najczęściej z pobliskich okolic. Mimo szybkiego rozwoju miasta bezrobocie w Kobyłce było wówczas nieco wyższe niż w niektórych miastach powiatu wołomińskiego (7,5% w Kobyłce, 7,2% w Zielonce, 6,1% w Markach oraz 4,9% w Żąbkach). Utrzymywało się na tym samym poziomie, co przeciętna ogólnopolska (również 7,5%)²⁵.

Jak już omówiono to poprzednio, większość mieszkańców Kobyłki korzystała w latach 2014 – 2015 z ogólnomiejskiej sieci wodociągowej (71,8%), kanalizacyjnej (77,8%) oraz gazowej (82,8%). Nadal trwa rozbudowa tych sieci w miarę powstawania nowych domów, ulic i osiedli. Sieć drogowa na terenie gminy Kobyłka liczyła łącznie 130 km, w tym drogi utwardzone 75 km. Ulica Nadarzyńska, łącząca Kobyłkę z Wołominem oraz z Zielonką i Warszawą, ma status drogi wojewódzkiej, natomiast ulice Krechowicka, Kazimierza Wielkiego, Bolesława Chrobrego, a także Szeroka, Marecka, Zagańczyka, Żałuskiego, Dworkowa, Napoleona oraz Ręczajska, Wołomińska i Poniatowskiego należą do dróg powiatowych. Pozostałe ulice podlegają władzom miasta. Przewiduje się powstawanie nowych ulic, co wiąże się ze wznoszeniem nowych domów przez mieszkańców, a także z budową przez władze państwowe drogi ekspresowej S8 na północnym skraju Kobyłki²⁶.

Szybkemu rozwojowi infrastruktury miasta towarzyszył pokaźny wzrost jego budżetu. Tak np. w 2005 r. wynosił on 25 milionów złotych, a w 2015 r. ponad 85 milionów złotych. Zwiększył się zatem ponad trzykrotnie. Dochody miasta pochodzą z trzech źródeł. Współtworzą je subwencje ogólne, przyznawane corocznie przez władze państwowe, następnie dotacje celowe krajowe i zagraniczne oraz dochody własne, stanowiące w latach

²³ Tamże, s. 17-20.

²⁴ Tamże, s. 7 i 10.

²⁵ Tamże, s. 26-27. Uwzględniono tu udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

²⁶ Tamże, s. 29-30.

2008 – 2014 od około 64% do 82 % ogółu wpływów. Tak np. w 2014 r. wspomniane dochody osiągnęły łącznie 36 649 190 zł (64% całości). Pochodziły przede wszystkim z takich źródeł, jak podatek od osób fizycznych (56,5% dochodów własnych), podatek od nieruchomości (20,9%), dochody z własnego majątku (17,1%). Dalsze miejsca zajmowały inne wpływy, m.in. podatek od czynności cywilnoprawnych, środków transportu czy osób prawnych. Niewielki był natomiast udział takich kategorii, jak opłaty skarbowe oraz podatek rolny i leśny²⁷. Wysoki udział dochodów własnych w budżecie Kobyłki umożliwił podjęcie opisanych poprzednio inwestycji, jak np. rozbudowa szkół czy różne działania na rzecz upowszechniania kultury.

Dzięki racjonalnym decyzjom i wymiernym osiągnięciom Kobyłka uzyskała dwie ważne nagrody w konkursach o zasięgu ogólnopolskim. Centrum Inteligentnego Rozwoju, utworzone przez środowiska biznesowe, naukowe i samorządowe, przyznało miastu Kobyłka 21 X 2016 r. Polską Nagrodę Inteligentnego Rozwoju 2016 „za zrównoważony rozwój i zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta”. Kilka dni później, 8 XI 2016 r., jury reprezentujące międzynarodowe organizacje gospodarcze i ekologiczne oraz współpracujące z Ambasadą Francji w Polsce, przyznało nagrodę Urzędowi Miasta Kobyłka w konkursie ECO-MIASTO „za politykę w zakresie efektywności energetycznej w kategorii miast poniżej 100 000”. W konkursie uczestniczyły miasta różnej wielkości, w kategorii większych ośrodków zwyciężył Wrocław oraz Słupsk, a nagrody i wyróżnienia uzyskiwały też miasta: Gdańsk, Gdynia, Kraków, Lublin, Poznań, Sopot, Toruń i Zabrze²⁸.

Jak na tle tych osiągnięć cywilizacyjnych przebiegała w tym czasie działalność najważniejszych instytucji kształtujących życie zbiorowe w mieście?

Ważne zdarzenia wiązały się ze słynnym tutejszym zabytkiem – kościołem Świętej Trójcy. Dnia 9 października 2010 władze kościelne ogłosiły decyzję o nadaniu tej świątyni tytułu bazyliki mniejszej. Stosowna uroczystość odbyła się w Kobyłce 18 czerwca 2011 r. Przewodniczył liturgii arcybiskup warszawsko-praski ks. Henryk Hoser, uczestniczył w niej ówczesny prymas-senior ks. kardynał Józef Glemp oraz kilku innych biskupów. Parafia Świętej Trójcy otrzymała w tym czasie od Archidiecezji Warszawskiej relikwie błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki, a w 2014 r. relikwie św. Jana Pawła II. Zasługi religijne, patriotyczne i kulturalne braci Załuskich – biskupów Józefa Andrzeja, Andrzeja Stanisława i Marcina – upamiętniono pomnikiem ustawionym na terenie przykościelnym i poświęconym 23 października 2011 r. przez ks. arcybiskupa Henryka Hosera. W 2015 r. parafia przy kościele Świętej Trójcy obchodziła sześćsetlecie swego powstania. Główne uroczystości pod przewodnictwem ks. arcybiskupa Henryka Hosera odbyły się 7 czerwca 2015 r. Warto dodać, że na początku XXI w. w czasie prac konserwatorskich odkryto i odsłonięto zabytkowe freski na zewnętrznej ścianie świątyni (od strony wschodniej). W tym też okresie udostępniono wiernym niektóre pomieszczenia w podziemiach kościoła. Jedno z nich przeznaczono na kaplicę całodniowej adoracji Najświętszego Sakramentu²⁹.

Proboszczem w kościele Świętej Trójcy jest od 1997 r. ks. prałat Jan Andrzejewski. Jego bezpośrednimi poprzednikami byli ks. prałat Kazimierz Konowrocki (1969-1995) i ks. prałat Władysław Walczewski (1995-1997). Kościół Świętej Trójcy stanowi zarazem

²⁷ Tamże, s. 56-61.

²⁸ *Rozwój miasta Kobyłka* [druk informacyjny Urzędu Miasta]. Kobyłka 2016. Rozdział: *Wyróżnienia dla miasta Kobyłka*, s. 9-10.

²⁹ Por. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bazylika_Swiętej_Trójcy_-_Kobyłka (dostęp 7 I 2017); Mirosław Bujalski, *600-lecie Parafii Świętej Trójcy w Kobyłce*, [strona internetowa]: diecezja.www.pl/41/78_Aktualności (dostęp 7 I 2017); zob. też opracowanie M. Bujalskiego *Kościół Świętej Trójcy* w drugiej części tej książki.

od 1997 r. centrum dekanatu kobyłkowskiego, obejmującego parafie przy kościele Świętego Kazimierza Królewicza na Stefanówce, Świętej Matki Teresy z Kalkuty w Turowie oraz św. Jana Chrzciciela w Nadmie i św. Andrzeja Boboli w Markach.

Parafią św. Kazimierza Królewicza na Stefanówce, erygowaną w 1988 r., kieruje ks. Piotr Śliwka, a jego poprzednikami byli ks. prałat Zygmunt Wirkowski (1987 – 2002), ks. Dariusz Walicki (2002-2006) i ks. Bogdan Salański (2006-2015).

Proboszczem parafii ustanowionej w 2004 r. przy powstającym kościele św. Matki Teresy z Kalkuty w osiedlu Turów – Kobyłak jest ks. Jacek Dębski. W stanie organizacji jest też nowa parafia w dzielnicy Maciołki (poświęcono tam już kaplicę, powstaje kościół pod wezwaniem bł. ks. Jerzego Popiełuszki). Jej proboszczem jest ks. Jarosław Wyszomierski. Pod koniec XX i na początku XXI w. nastąpiła zatem znaczna rozbudowa struktur kościelnych w Kobyłce.

W poszczególnych parafiach działają różne organizacje religijne integrujące wiernych, jak np. Akcja Katolicka czy Caritas (np. w parafii Świętego Kazimierza Królewicza na początku 2017 r. działało ich osiem). Niektóre z nich wyróżniają się swą rozległą i systematyczną pracą na rzecz mieszkańców, jak np. Stowarzyszenia Parafialne Caritas, wspomagające w wieloraki sposób uboższe samotne osoby czy całe rodziny. Prezentacja różnorodnych organizacji religijnych działających w poszczególnych parafiach wymaga odrębnego opracowania.

Następstwem rozwoju ludnościowego miasta był pokaźny wzrost liczby uczniów w szkołach kobyłkowskich. W 2008 r. uczęszczało do szkół publicznych łącznie 1926 uczniów, w 2016 r. było ich 2737. Powyższe zjawisko zaznaczyło się przede wszystkim w szkołach podstawowych (przybyło ponad 600 dzieci), natomiast liczba uczniów w gimnazjach pozostawała w tym czasie mniej więcej na tym samym poziomie (około 650). Należy jeszcze dodać w tym wyliczeniu dzieci założonej niedawno szkole niepublicznej (88 w 2016 r.). W sumie do wszystkich szkół kobyłkowskich uczęszczało w 2016 r. 2825 uczniów. Omówione poprzednio tendencje demograficzne sygnalizują, że w ciągu najbliższych lat zwiększy się jeszcze obciążenie szkół w Kobyłce i będzie w nich pobierać naukę ponad 3 tysiące dzieci.

Sieć szkolna w Kobyłce obejmowała do roku szkolnego 2016/2017 łącznie trzy zespoły szkół, złożonych ze szkół podstawowych i gimnazjów. Są to: Zespół Szkół Publicznych nr 1 (dzielnica Jędrzejek, dyrektor Marcin Promowicz), Zespół Szkół Publicznych nr 2 (dzielnica Stefanówka, dyrektor Urszula Gromelska) i Zespół Szkół Publicznych nr 3 (dzielnica Piotrówek, dyrektor Tomasz Szturo). Od kilku lat działa też zlokalizowana na Placu 15 Sierpnia wspomniana już szkoła niepubliczna, powstaje również szkoła niepubliczna przy ulicy Ręczajskiej. Szkoły publiczne w Kobyłce zatrudniały łącznie w 2016 r. 298 nauczycieli³⁰.

Powyższy system organizacyjny zapewne ulegnie w bliskiej przyszłości zasadniczym zmianom w związku z rozpoczętą już przez centralne władze państwowe likwidacją gimnazjów i przedłużeniem nauki w szkołach podstawowych o dwa lata (w klasach siódmych i ósmych). Bez względu na dalszy bieg wypadków związanych z tą sprawą zapewne wkrótce trzeba będzie rozważyć powołanie w Kobyłce pełnej szkoły średniej (liceum ogólnokształcącego). Umożliwiłoby to części tutejszej młodzieży uzyskanie w rodzinnym mieście świadectwa dojrzałości.

³⁰ *Strategia rozwoju miasta Kobyłka*, s. 43-44; Milena Dalecka (pracownica Urzędu Miasta), *Notatka robocza* przekazana w grudniu 2016 r. autorowi tego tekstu.

Do przedszkoli publicznych uczęszczało w 2016 r. w Kobylce 358 dzieci, które znajdowały się pod opieką 37 nauczycieli. Na początku XXI stulecia powstało tu jednak kilka przedszkoli niepublicznych (przeważnie prywatnych), które zapewniły opiekę pokaźnej liczbie dzieci (617 w 2016 r.). Jest to nowe zjawisko w życiu miasta – placówki niepubliczne uzyskały większy zasięg działania niż ośrodki prowadzone przez władze samorządowe³¹.

Sieć instytucji oświatowych wzmacnia Miejska Biblioteka Publiczna przy ulicy Fałata. Kieruje nią dyrektor Iwona Przybyłowska. Różnorodna działalność biblioteki, jak również Miejskiego Ośrodka Kultury, będzie przedmiotem odrębnych rozważań w drugiej części tej książki. Dlatego w tym ogólnym zarysie historycznym można ograniczyć się do wstępnej informacji, że księgozbiór biblioteczny liczył pod koniec 2016 r. 32 424 woluminy (w tym 21 091 w wypożyczalni dla dorosłych oraz 9271 w wypożyczalni dla dzieci). Korzystało z niego łącznie 4520 użytkowników. Komputeryzacja biblioteki nie tylko umożliwiła sprawne katalogowanie księgozbioru, ale również ułatwiła szybkie uzyskanie informacji o poszukiwanych książkach, znajdujących się także w innych instytucjach, np. w Bibliotece Narodowej w Warszawie³².

Doniosłą rolę w życiu miasta nadal odgrywa Samorządowy Zakład Opieki Zdrowotnej. Poszerzył znacznie zakres swego działania w porównaniu ze stanem na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX w. Zatrudnił on w 2016 r. 37 lekarzy, w tym 7 na umowach o pracę i 30 na umowach cywilno-prawnych. W skład personelu Zakładu wchodziło również 3 stomatologów (w tym 2 zatrudnionych na umowie o pracę i 1 na umowie cywilno-prawnej). Wzmacniało ten zespół 16 pielęgniarek, 2 położne, 3 asystentki stomatologiczne, 6 rejestratorek medycznych, 5 pracowników gospodarczych. Łącznie Zakład zatrudnił 75 osób, a kierował nim od 1 czerwca 2016 dr Dariusz Kutylowski. Lekarze pracujący w Zakładzie reprezentowali różnorodne specjalizacje, jak medycyna rodzinna, choroby wewnętrzne, pediatria, chirurgia ogólna i dziecięca, pulmonologia, endokrynologia, kardiologia, laryngologia, neurologia, urologia, ginekologia i położnictwo, dermatologia, okulistyka, radiologia i diagnostyka obrazowa, periodontologia. Przeciętnie korzystało z usług tego ośrodka 174 pacjentów dziennie. Jest on nadal utrzymywany przez władze samorządowe³³.

Przedstawione dotąd informacje pozwoliły zarysować ogólny stan miasta na początku XXI w., zwłaszcza w drugiej jego dekadzie (do 2016 r.). Powyższy obraz nie jest oczywiście pełny. Pewne obiekty historyczne oraz przedsięwzięcia kulturalne, oświatowe czy sportowe będą przedmiotem szczegółowych rozważań w drugiej części tej książki. Warto natomiast zamknąć jej pierwszą część uwagami o dalszych możliwościach i zamierzeniach, istotnych dla obecnych i przyszłych mieszkańców miasta.

5. Perspektywy rozwoju

Na początku drugiej dekady XXI w. na zlecenie samorządu Kobylki przeprowadzono ankietę wśród jej mieszkańców. Dotyczyła ona ich upodobań w spędzaniu wolnego czasu, a także oczekiwań respondentów związanych z przyszłością miasta oraz rozwiązaniem jego niektórych ważnych aktualnych problemów. Egzemplarze ankiety rozdawano w czasie

³¹ Milena Dalecka, *Notatka robocza*, dz. cyt., s. 1-2.

³² *Notatka robocza* sporządzona przez dyr. Iwonę Przybyłowską i przekazana w grudniu 2016 r. autorowi tego tekstu.

³³ Milena Dalecka, *Notatka robocza*, dz. cyt., s. 3.

spotkań z mieszkańcami, zamieszczono ją również na stronie internetowej Urzędu Miasta. W wyniku powyższej inicjatywy uzyskano 472 pełne odpowiedzi, w tym 356 nadesłano drogą elektroniczną.

Wzięło udział w tym anonimowym badaniu nieco więcej kobiet (51%) niż mężczyzn (45%), przy czym autorzy 4% odpowiedzi nie określili swej płci. Przeważały wśród respondentów osoby stosunkowo młode, a więc w wieku od 25 do 44 lat (63%), następnie nieco starsze, od 45 do 66 roku życia (24%). Skromny był udział najstarszych mieszkańców, od 67 roku życia wzwyż (3%) i bardzo młodych w przedziale 15-19 lat (również 3%).

Największą grupę wśród badanych stanowiły osoby z wykształceniem wyższym magisterskim (52%). Znaczący był też udział respondentów z wykształceniem średnim (26%) oraz wyższym licencjackim (13%). Nikle zainteresowanie ankietą okazali mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym (3%) i tylko podstawowym (2%). Z innych odpowiedzi na pytania wstępne wynikało, że najwięcej osób pracowało w firmach prywatnych (35%) oraz w administracji publicznej (16%). Respondenci czynni zawodowo dojeżdżali najczęściej do pracy w Warszawie (62%). Pozostali podjęli zatrudnienie w Kobyłce (22%) lub w innych miejscowościach (16%). Część badanych stanowili uczniowie, studenci, emeryci i bezrobotni. Najwięcej odpowiedzi napłynęło przy tym z dzielnic Piotrówek, Stefanówka, Antolek, Zalasek i Jędrzejek, najmniej z Kobyłaka i Źródnika³⁴.

Przeprowadzone badanie było w pewnej mierze fragmentaryczne, gdyż objęło ono niewielką część mieszkańców, a wśród respondentów zaznaczyła się zdecydowana przewaga osób stosunkowo młodych (od 25 do 44 lat) lub nieco starszych, zarazem o wykształceniu wyższym magisterskim, licencjackim lub średnim. Mimo tych trudnych do uniknięcia ograniczeń wyniki ankiety można uznać za wartościowe, skłaniające do refleksji. Znaczący był bowiem udział tych mieszkańców, którzy ze względu na swój wiek, wykształcenie i status zawodowy mogą odegrać ważną rolę w życiu miasta w ciągu najbliższych dziesięcioleci.

Charakterystyczne były odpowiedzi na pytania dotyczące miejsca i sposobów spędzania czasu wolnego od obowiązków zawodowych. Okazało się, że 75% ankietowanych spędza swój wolny czas w miejscu swego zamieszkania, a więc w Kobyłce – najczęściej w domu, przydomowym ogrodzie lub na działce. Sporo badanych wskazało też różne miejsca publiczne w Kobyłce, np. boisko miejskie czy szkolne, place zabaw, Miejski Ośrodek Kultury. Co więcej – dalsze pytania wykazały, iż mieszkańcy wysoko cenią pewne formy spotkań zbiorowych, jak np. koncerty i festyny organizowane w mieście, a także imprezy sportowe, wieczorki teatralne i poetyckie, wykłady i prelekcje. Pierwszeństwo koncertów jest zjawiskiem znamienym, gdyż od kilkunastu lat odbywają się w Kobyłce, przede wszystkim w kościele Świętej Trójcy, festiwale muzyki poważnej, klasycznej. Powyższe imprezy cieszą się uznaniem mieszkańców, którzy odczuwają potrzebę kontynuacji tej inicjatywy³⁵.

Zasługują też na uwagę opinie respondentów na temat przyszłych inwestycji w mieście. Mieszkańcy oczekują, że władze samorządowe będą kontynuować swe przedsięwzięcia w takich dziedzinach, jak infrastruktura techniczna (poprawa stanu ulic – jezdni i chodników), sport i rekreacja oraz komunikacja wewnętrzna. Te trzy obszary działalności zajęły najwyższe pozycje w odpowiedziach. Mieszkańcy wyrażają zarazem życzenie, by władze samorządowe dbały należycie o parki i zieleń miejską oraz dokładały wszelkich starań w celu ochrony środowiska. Postulują dalszą troskę

³⁴ *Strategia rozwoju miasta Kobyłka*, dz. cyt., s. 71-76. Omówiono tu szczegółowo sposób przeprowadzenia ankiety oraz dane statystyczne dotyczące jej uczestników.

³⁵ Tamże, s. 77-79.

o szkoły, przedszkola, instytucje upowszechniania kultury oraz przychodnię zdrowia i ośrodek pomocy społecznej. Zwracają uwagę na inne potrzeby, jak wsparcie władz miasta dla przedsiębiorczości lokalnej i dbałość o bezpieczeństwo całej społeczności. Proponują organizację nowych obiektów i udogodnień turystycznych, jak np. ścieżki rowerowe³⁶.

Należałoby podkreślić oczekiwania mieszkańców związane z położeniem Kobyłki, z jej walorami przyrodniczymi. Ważną sprawą jest w ich przekonaniu ochrona rosnących tu lasów. Nastąpiła pod tym względem wyraźna zmiana w porównaniu z postawą niektórych mieszkańców na początku lat dziewięćdziesiątych XX w., okazujących w toku zebrań lekceważenie dla wymogów związanych z ochroną przyrody, z utrzymaniem bez uszczerbków terenów leśnych. Można sądzić, że lokalna opinia publiczna coraz bardziej docenia wartości przyrodnicze w życiu miasta. Jest to bardzo ważne w sytuacji, gdy w całej Polsce występuje zagrożenie smogiem. Zaznacza się ono nie tylko w wielkich miastach, ale także w mniejszych miejscowościach, np. w pewnych dzielnicach i osiedlach Kobyłki.

Można by podsumować opinie mieszkańców stwierdzeniem, że chcą żyć w mieście należycie rozwiniętym pod względem cywilizacyjnym, technologicznym, zarazem wspierającym upowszechnianie oświaty, kultury i sportu, chroniącym należycie miejscową przyrodę. Zdaniem niektórych osób pewna kameralność miejscowości sprzyja stabilizacji w ich życiu, wzmacnia poczucie bezpieczeństwa, zapewnia wszystkim przyjazną atmosferę.

Zgodna z tymi oczekiwaniami jest ważna inwestycja, realizowana w pobliżu Kobyłki przez władze państwowe i samorządowe. Idzie tu o budowę odcinka drogi ekspresowej S8 od Marek przez północne obrzeża gmin Kobyłka i Wołomin aż do obwodnicy Radzymina. Powstaje na tej trasie węzeł komunikacyjny pod nazwą Kobyłka. Ułatwi on mieszkańcom wjazd na nową drogę ekspresową, by zdążać nią dalej do Warszawy lub w kierunku Białegostoku. Szybkie połączenie w obu tych kierunkach sprzyja dalszemu rozwojowi miasta.

Podobnie ważną rolę odgrywa modernizacja trasy kolejowej E75 „Rail Baltica”. Usprawni komunikację kolejową od Berlina przez Poznań, Warszawę, Białystok oraz kraje bałtyckie aż do Tallina w Estonii. Budowa w ostatnich latach dwóch dodatkowych torów kolejowych na odcinku Zielonka – Wołomin Słoneczna umożliwiła już zwiększenie liczby pociągów podmiejskich do stacji Warszawa Wileńska oraz w kierunku przeciwnym – do stacji Wołomin Słoneczna lub do Tłuszcza. Wymagało to wykonania nowych przystanków kolejowych oraz bezpiecznych przejść dla pieszych. Co prawda wspomniana modernizacja utrudniła przejściowo komunikację między północną i południową częścią Kobyłki, niemniej jednak wykonanie nowych bezkolizyjnych przejazdów jest nadal sprawą aktualną. Według zapowiedzi wykonawcy znajdzie ona rozwiązanie w końcowej fazie całej inwestycji.

Budowa nowego odcinka drogi ekspresowej S8 oraz modernizacja linii kolejowej znacznie usprawni dojazd z Kobyłki do Stolicy. Dzięki częściej już kursującym pociągom podmiejskim oraz nowej linii metra M 2 (przystanek Dworzec Wileński) mieszkańcy

³⁶ Tamże, s. 80-81.

Kobyłki mogą szybciej dotrzeć do centrum Warszawy niż wiele osób z niektórych jej odległych przedmieść. Kobyłka staje się coraz bardziej dogodnym, atrakcyjnym miejscem zamieszkania³⁷.

Przyszłość miasta wiąże się również z rozwojem tak zwanego partnerstwa publiczno-prywatnego, a więc uregulowanej prawnie współpracy między władzami samorządowymi a przedsiębiorstwami prywatnymi. Przyniosła już ona pierwsze rezultaty. Dnia 5 VIII 2015 r. Urząd Miasta podpisał umowę z firmą Siemens, dotyczącą termomodernizacji energetycznej pewnych budynków użyteczności publicznej. Zgodnie z tą umową przeprowadzono odpowiednie prace w trzech szkołach publicznych, jednym przedszkolu, a także w siedzibie Urzędu Miasta, Miejskiego Ośrodka Kultury, Ośrodka Pomocy Społecznej i Ochotniczej Straży Pożarnej (łącznie w ośmiu obiektach). Termomodernizacja objęła przede wszystkim technologię ogrzewania, wprowadziła odpowiedni system zarządzania energią i oświetleniem. Wartość umowy wyniosła 11 milionów złotych. Realizację projektu zakończono w sierpniu 2016 r.³⁸

W ramach partnerstwa publiczno-prywatnego powstają nowe obiekty przy ulicy Fałata i Leśnej. Miasto wniosło jako swój wkład teren pod zabudowę, inwestorzy prywatni finansują realizację techniczną całego przedsięwzięcia. Powołano w tym celu Spółkę Kobyłka – Dom. W wyniku zawartej umowy powstaną 84 mieszkania przeznaczone na sprzedaż, jednocześnie przedsiębiorcy wykonają pomieszczenia przeznaczone na cele publiczne. Będzie można tam umieścić różne instytucje, np. bibliotekę czy kobyłkowską Izbę Pamięci.

Zgodnie z oczekiwaniami i propozycjami wielu osób Urząd Miasta zaplanował budowę nowych ścieżek rowerowych. Powstaną one wzdłuż ulic: Poniatowskiego, Nadarzyn, Napoleona, Serwituckiej, Przyjacielskiej, a także 11 Listopada i Kościelnej. Przewiduje się połączenie przyszłych ścieżek rowerowych w Kobyłce z siecią tras dla rowerzystów na terenie gmin Wołomin i Radzymin³⁹.

Doniosłą rolę w przyszłym rozwoju miasta odegrają nowe inwestycje przemysłowe. Do największych z nich należy rozbudowa zakładów PIT – RADWAR, należących do Polskiej Grupy Zbrojeniowej. Wytwarzają one m. in. aparaturę radiolokacyjną dla wojska. Istnieje szansa, że cała produkcja w tej dziedzinie zostanie przeniesiona do Kobyłki. Podjęto również decyzję o budowie w Kobyłce wytwórni skanerów bezpieczeństwa, należącej do międzynarodowej firmy NUCTECH. Opanowała ona 70% rynku światowego w dziedzinie produkcji i sprzedaży tych urządzeń. Rozpoczęły się już uzgodnione z władzami miasta prace budowlane. Według dotychczasowych zapowiedzi przyszły zakład w Kobyłce będzie jedynym producentem skanerów tej firmy w Europie. Ważną również inwestycją stanie się budowa nowego centrum handlowego przy ulicy Orłąt Lwowskich w dzielnicy Nadarzyn. Dzięki wykonaniu powyższych zamierzeń powstaną w Kobyłce wiele nowych miejsc pracy. Podanie ich dokładnej liczby wymaga oczywiście dalszych ustaleń⁴⁰.

Od wielu lat w działalności samorządowej przejawia się koncepcja, którą wyraża zwięźle sformułowane niegdyś hasło: „Kobyłka to miasto aktywnych mieszkańców i rozwiniętej przedsiębiorczości, stale podnoszące poziom życia. Miasto – zielony ogród, chroniące wartości kulturowe, społeczne i ekologiczne”. Pomyślna realizacja

³⁷ Por. *Rozwój miasta Kobyłka* [prospekt wydany przez Urząd Miasta]. Kobyłka 2016, s. 4-5.

³⁸ Tamże, s. 6.

³⁹ Paweł Dylewski, *Notatka robocza*, przekazana autorowi tego tekstu w grudniu 2016 r.

⁴⁰ Por. *Rozwój miasta Kobyłka*, dz. cyt., s. 8.

tej koncepcji zależy od wielu różnorodnych czynników. Doniosłe znaczenie mają tu racjonalne decyzje władz samorządowych oraz zaangażowanie obywatelskie i mądre wybory dokonywane przez samych mieszkańców. Wiele też zależy od okoliczności zewnętrznych, od szacunku dla podstawowych zasad demokracji lokalnej, przyjętych w 1990 r. i w następnych latach. Trzeba mieć nadzieję, że ów szacunek umożliwi dalszą spokojną, systematyczną pracę dla dobra całego miasta i wszystkich jego mieszkańców.

63. Plac 15 Sierpnia, kościół Świętej Trójcy i Szkoła Podstawowa nr 1. Widok ogólny jesienią. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobyłka.

64. Rondo Cudu nad Wisłą. W głębi Szkoła Podstawowa nr 2 i wzniesiona przy niej nowa hala sportowa. Źródło: zbiory Miasta Kobyłka.

65. Śp. mjr Barbara Natalia Kamińska. Honorowy Obywatel Miasta Kobyłka. Życzenia składane w imieniu władz i mieszkańców miasta przez burmistrza Roberta Roguskiego z okazji ukończenia przez Jubilatkę setnego roku życia. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobyłka.

66. Mecz siatkówki w nowej hali sportowej w Szkole Podstawowej nr 3. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobyłka.

67. Hala sportowa przy Szkole Podstawowej nr 3. Widok z zewnątrz. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobyłka.

68. Ulica ks. Marmo. Widok współczesny.

69. Kościół św. Marii Teresy z Kalkuty w dzielnicy Turów (okres budowy). Fot. Milena Dalecka. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobylka.

70. Kościół św. Kazimierza Królewicza w dzielnicy Stefanówka. Widok ogólny. Fot. Milena Dalecka. Źródło: zbiory Urzędu Miasta Kobyłka.